

GELOOF, HOOP EN LIEFDE IN DE PROTESTANTSE KERK

Petrus

HENK DE VELDE

Er is geen weg, zegt de onverschrokken zeezeiler tegen de dominees Visser&Visser

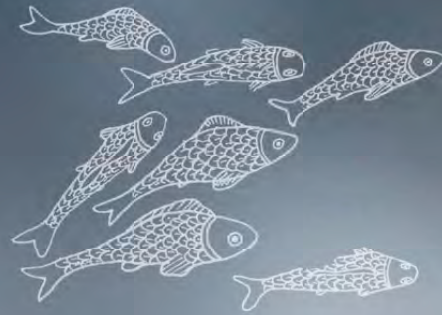
DE KERK, WAT HÉB JE ERAAN?

Wietske ging weer in zichzelf geloven

GEEN GELD, TOCH BOODSCHAPPEN

In Almere kan het in de sociale supermarkt

Nº 1 | JANUARI 2018

‘Over God kun je
het **altijd** hebben’

Zeezeiler Henk de Velde praat met de predikanten Paul Visser en Rob Visser over zijn leven op zee, over alleen zijn en over het mysterie van God (zie pagina 6).

Protestantse
Kerk

Petrus

Marusja

Nee, dit blad gaat niet over die ene visser, die vriend en volgeling van Jezus. Wel over de kerk, want die lijkt wel wat op Petrus. Sterk als een rots en tegelijk zwak en feilbaar. Soms moedig, soms overmoedig, soms te voorzichtig. Maar vooral een plek waar ieder mens welkom is. Meer weten? Kijk op petrusmagazine.nl.

38

Vis uit het meer van Galilea op je bord

18

Aan tafel met vluchtelingen in Wieringermeer

22

Geen kerk in Friens zonder Piet en Janny Sjonger

Marusja

Lange tijd kende ik Dordrecht alleen als station waar ik weleens overstapte. Maar de stad blijkt een heel sfeervol centrum te hebben met veel historie. Op pagina 30 een prachtige stadswandeling!

Verder in dit nummer:

- 04 Licht & liefde
- 15 Kerk & historie
- 16 Oud & jong samen in de kerk: Rina en Celina
- 21 Pionieren in Leidsche Rijn
- 28 Erin of eruit: twee protestanten vertellen
- 33 Dagboek van Judit
- 34 De vijf sola's in het leven van Gonnie Heij
- 40 Wat zoekt Wietske Manshanden in de kerk?
- 41 Onder de toga: Janneke Nijboer
- 43 De stille aanbieder
- 44 Sociale supermarkt in Almere
- 46 7 x slapen in de kerk
- 48 Christenen in Pakistan
- 49 Floor Streutker over muziek
- 50 #kerk

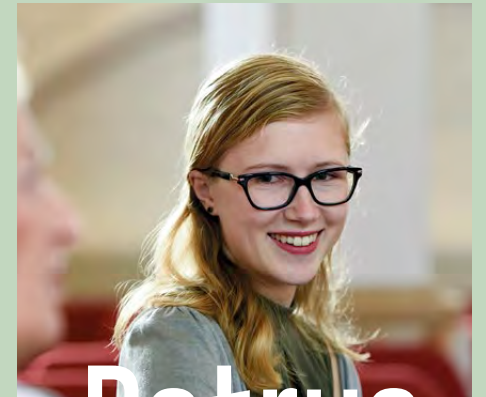
Marusja

is hoofdredacteur van Petrus. De kerk is voor haar een plek om stil te zijn, na te denken, te twijfelen en vrienden te ontmoeten. Reageren? Mail naar petrus@protestantsekerk.nl

30

5 vragen

Petrus & Celina

Op welke momenten ervaar je iets van God?

"Ik ervaar Gods aanwezigheid vooral in anderen. Als een ander iets liefdevols doet, zie ik dat als iets van God."

Wat herken je in Petrus?

"Ik kan behoorlijk impulsief handelen: dan denk ik pas achteraf na over wat ik heb gedaan. Maar meestal gaat het goed als ik afga op mijn gevoel. Ik wil gewoon heel graag het goede doen."

Kerk of kroeg?

"Kerk! Ik voer graag goede gesprekken met mensen met wie ik kan levelen. Die vind ik vaker in de kerk dan in de kroeg."

Wat leer jij van Jezus?

"Ik probeer niet te snel te oordelen, mensen niet te snel op te geven. Dat is namelijk juist iets wat ik moeilijk vind."

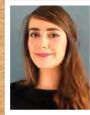
Wat komt elke zondag op tafel?

"In het weekend maken we als gezin 's middags tijd om samen te eten, met lekkere broodjes en verse jus d'orange. Soms komt er zelfs appeltaart op tafel, daar is mijn vader dol op."

Lees op pag. 16 wat Celina Rijk (19) en kerkgenoot Rina Wattel (73) zoeken in de kerk.

Licht & liefde

Soms kom je op onverwachte plaatsen geloof, hoop en liefde tegen. *Petrus*-redacteur Jelske de Kuiper verzamelde mooie voorbeelden voor u. Tips? Mail naar petrus@protestantsekerk.nl.

App Sky Guide

Januari is een van de beste maanden om sterren te kijken. In de winter is dat ideaal, want dan is het vroeg donker en is de lucht helder. Zeker als het onbewolkt is, kan je zelfs in een stedelijke omgeving gemakkelijk sterrenbeelden vinden.

Een hulpmiddel hierbij is de app *Sky Guide*. Hiermee kun je sterren, sterrenbeelden en zelfs planeten en satellieten bekijken. Richt je telefoon op de hemel en kijk door je scherm naar de hemellichamen. Het is alsof je een wandeling door de ruimte maakt.

Verwonder je over de sterrenhemel, net als de dichter van Psalm 147: "Hij bepaalt het getal van de sterren, hij roept ze alle bij hun naam."

» [Downloaden via iTunes of Google Play](#)

Training Nieuwe uitzichten

"Drie dagen lang ga je op het schitterende Vlieland op onderzoek uit, samen met een kleine groep andere professionals en de trainers Otto Kamsteeg en Reinier Sonneveld, en je ontdekt hoe je dichterbij de zin van jouw (professionele) leven komt." Zo wordt de training *Nieuwe uitzichten* omschreven op de site. *Nieuwe uitzichten* is een initiatief van Otto Kamsteeg en Reinier Sonneveld om mensen te helpen verrassende inzichten op te doen over zichzelf, hun werk en hun geloof. Een aanrader voor iedereen die weer met plezier aan het werk wil gaan.

» nieuweuitzichten.nl

Boek Ps.

Geliefd, inspirerend, schurend, troostend. Allemaal woorden die passen bij de oudste en meest gezongen liederen ter wereld. De 150 psalmen zijn door de eeuwen heen vaak vertaald en opnieuw op muziek gezet. Ze roepen nog steeds herkenning, emoties en troost op. Het koffietafelboek *Ps.* zegt het met krachtige beelden. Elke foto beeldt een psalm uit, slechts af en toe staan er een paar woorden bij. Een mooi boek om in te bladeren en om stil te staan bij de betekenis van een psalm.

» psalmeninbeeld.nl

YouTube Verder kijken

Verder kijken is een website met allerlei filmpjes "om te komen tot meer innerlijkheid". Zo omschrijft Nikolaas Sintobin, jezuïet en 'internetpastor', zijn site. Als internetpastor ontwikkelde hij een eenvoudig model om filmpjes te verzamelen voor geestelijke oefeningen. De website richt zich op (godsdiens)leerkrachten, jeugdwerkers en andere zinzoekers. Je vindt er echt van alles, van filmpjes over mensen die heel veel geluk hebben en net op tijd wegspringen voor een aanstormende auto tot de intro van de film *Up*. Volgens Nikolaas hebben zulk soort gewone video's ook iets te zeggen over religieuze ervaringen. Bij de filmpjes staan korte vragen om te overdenken of te bespreken met anderen. Geloof, hoop en liefde: alledrie komen ze voorbij, misschien wel verstopt in een filmpje over *free hugs* in de Kalverstraat.

» verderkijken.org

Muziek Sufjan Stevens

Fijne muziek voor een koude avond. Misschien moet je wat langer luisteren voordat je de muziek van Sufjan Stevens echt waardeert. Songs met veel verschillende instrumenten wisselen af met zachte liedjes. Niemand kan zo zacht en toch verstaanbaar zingen als deze singer-songwriter. Zijn teksten vertellen hele verhalen, maar zijn tegelijk zo poëtisch dat je op zoek gaat naar de boodschap. Neem het nummer *To be alone with you*. Sufjan Stevens is geen uitgesproken christelijke artiest, maar dit nummer over zijn bewondering voor Jezus komt recht uit het hart en beschrijft zijn relatie met Hem.

» [Te beluisteren op Spotify of YouTube](#)

Podcast De Nieuwe wereld

Als kind word je vaak voorgelezen, als volwassene niet meer. Door podcasts te beluisteren, heb je die ervaring opnieuw. Podcasts zijn bijvoorbeeld luisterboeken of discussies over onderwerpen die je zelf kunt kiezen.

De podcast *De nieuwe wereld* gaat over allerlei oplossingen voor de huidige samenleving. Bijvoorbeeld: wat als we alle klimaatproblemen hebben opgelost? Of: wat als we met dieren kunnen praten? Vaak gaat het over een vredige, schone en goede wereld waar eigenlijk ieder mens naar verlangt.

» bnr.nl/denieuwewereld, of via iTunes of Spotify

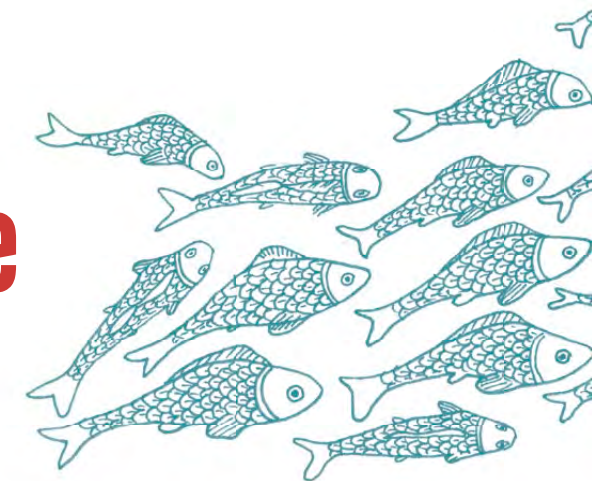

Visser & Visser

De Amsterdamse predikanten Paul Visser (Noorderkerk) en Rob Visser (net met emeritaat, Binnenwaai, IJburg) gaan op bezoek bij bekende Nederlanders. Ze gaan in gesprek over religie, de kerk en de samenleving.

De dankbare zeeman

Hij zou voorgoed wegvaren, de rest van zijn leven slijten in het paradijs. Maar zeezeiler Henk de Velde kwam terug. Op zijn boot in Kampen praat hij met de Amsterdamse dominees Rob Visser en Paul Visser. Over zijn leven op zee, alleenzijn en dankbaarheid. En over dé weg, die niet bestaat.

Op het grasveld bij het kleine jachthaventje discussiëren de predikanten over de foto. Ze vinden het niets, het idee om in toga op de foto te gaan. "Zo cliché", zeggen ze. Paul Visser en Rob Visser (zie kader) komen nu even geen boodschap verkondigen. "Zullen we de rollen dan omdraaien?", grapt Henk de Velde. "Dan trek ik een toga aan." De man die zes keer om de wereld zeilde, een zoon kreeg op Paaseiland, een kameraad verloor aan de zee en daar zelf ook bijna het leven liet, had namelijk best

een prediker kunnen zijn. Tijdens lezingen over zijn zeiltochten, in zijn boeken: altijd noemt hij de naam van God wel een keer. "Over God kun je het altijd hebben, zeker bij natuurliefhebbers." Mooi, vindt Paul Visser. Hij denkt aan het bijbelboek Psalmen: "Daar zijn mensen soms ook onder de indruk van de majesteit van God in de natuur. De donder, de bliksem, de overvloed." Henk glimlacht. "Ja, ik zou daar ook van kunnen zingen. Ik weet wat regen is, hoe kou voelt, wat ijs kan doen." >

Henk de Velde:

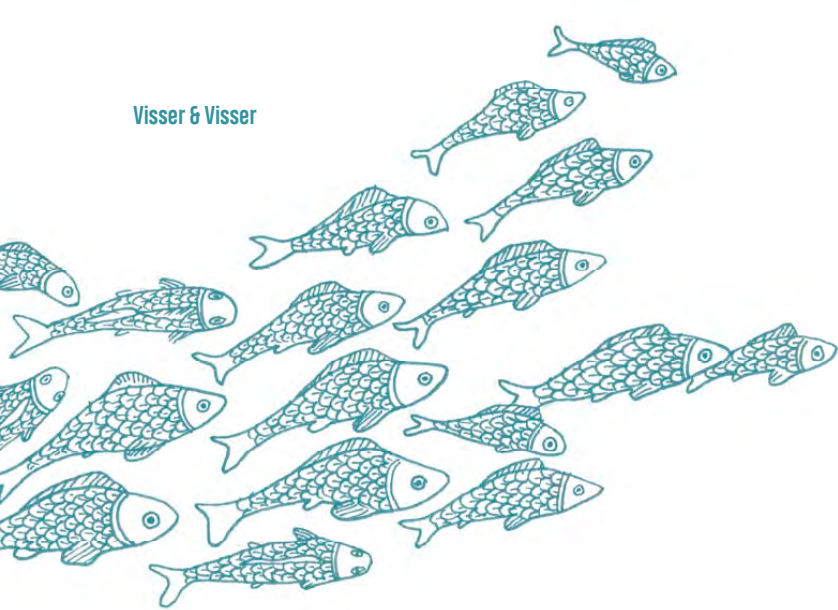
'Ik weet wat regen is, hoe kou voelt, wat ijs kan doen. Ik kan ervan zingen'

Henk de Velde

Geboren: 12 januari 1949, IJsselmuiden.
Zeiltochten: ging zes keer de wereld rond; een keer mislukte een recordpoging door een aanvaring, die hij ternauwernood overleefde. Daarnaast diverse kortere zeiltochten.
Boeken: De Velde schreef dertien boeken over zijn soloreizen. In februari verschijnt zijn nieuwe boek, *De zee, mijn leven*.

Paul Visser

Geboren: 24 januari 1959, Epe.
Gemeenten: Aalburg, Harderwijk, Bergambacht, Den Haag, Amsterdam (Noorderkerk).

Zeewater drinken

Zijn boot, de Solitario, ligt in Kampen, vlak bij zijn geboortegrond IJsselmuiden. Als ze met z'n drieën aan tafel zitten in de stuurhut, rekent De Velde uit hoe lang hij vanaf zijn 15e in een huis heeft gewoond: maar drie jaar. Verder altijd op de boot of in een caravan. Hij is nu 68 en vaart nog steeds regelmatig uit. Naar Spitsbergen, naar Spanje. Het klinkt avontuurlijk, zo'n leven op zee. Maar wat als het stormt, echt hard stormt? Dat lijkt Rob Visser "vreeswekkend". Ook Paul Visser geeft toe: hij zou "doodsbenauwd" zijn. Ze slaan elkaar lachend op de schouder als ze dit erkennen, maar hangen aan zijn lippen als Henk vertelt over zijn leven op zee. Hoe hij onderweg zijn geld verdiende, hoe hij vroeger alleen via brieven kon communiceren met thuis, hoe hij van vissers ver weg leerde dat een theelepeltje zeewater per dag heel gezond is.

De Velde's zucht naar de weidsheid van de oceaan begon al toen hij een jongetje was. Hij las de atlas stuk, werd op zijn 15e lichtmatroos, en later kapitein. Hij wilde eerst verre landen zien. En toen hij eenmaal zeezeiler was, wilde hij vooral mijlen op zee maken. "Wat heeft grote indruk op je gemaakt?", vraagt Rob Visser. Daar hoeft Henk niet lang over na te denken: de eilandjes in Micronesië waar hij geweest is. "Ik was op plekken waar men geen geld kent.

Mensen delen daar met elkaar, het bestaat écht. Ze leven vanuit het genoeg, ze vangen geen vis te veel. Heel anders dan hier: wij willen altijd maar meer."

Paradijs

"Dat klinkt bijna als het paradijs", vindt Paul Visser. "Dat was het ook", beaamt De Velde. In 2007 was hij vertrokken naar deze eilandjes, met de bedoeling om daar voorgoed te blijven. Zijn zoon was volwassen en had een baan en een vriendin, die zou zich wel redden. Maar zodra hij de haven van IJmuiden uitgevaren was, wist hij dat hij toch terug zou keren. Voor het eerst in zijn leven voelde hij namelijk dat hij mensen zou gaan missen. "Je wilde iets wat je niet kon", concludeert Paul Visser. "Je had de banden radicaal moeten doorsnijden, maar dat kun je blijkbaar niet zomaar als mens. Je zou kunnen zeggen: je overvraagt jezelf door definitief afscheid te nemen van je geliefden als het niet onherroepelijk door de dood gebeurt."

De reis duurde na zijn vertrek nog vier jaar, maar al die tijd was Henk vastbesloten om terug te keren naar zijn geboortegrond. "De beste keuze in mijn leven." In Japan hing hij in een shintotempel - shinto is de oorspronkelijke religie in Japan - een wens in een soort kerstboom. "Daarop had ik geschreven: 'Breng mij thuis.'" Hij deed zelfs een belofte: als hij veilig thuis zou komen, zou hij weer naar de kerk gaan. Het duurde nog anderhalf jaar voordat hij zijn geliefden weer in de armen kon sluiten, maar de zeezeiler hield zich aan zijn belofte. Af en toe zit hij weer in de kerkbank in IJsselmuiden. Dat voelt vertrouwd, want naar die kerk ging hij vroeger ook met zijn ouders en daar klinken nog steeds dezelfde liederen als toen. Paul Visser glimlacht. "Dan zeil je de hele wereld over en dan draait het toch om terugkomen en thuiskomen."

Nooit alleen

Elke keer als hij naar zee ging, liet De Velde alles en iedereen achter zich. Op zee waren geen verwachtingen, geen tradities, geen verplichtingen. Daar was hij alleen. "Soms had ik een kaart voor me waar geen land op stond, alleen water. Ik leefde soms maanden zonder een mens te zien. Maar ik heb me nooit verlaten gevoeld. De glorie van het alleenzijn is dat de zee vol leven zit: de albatros die in het slechtste weer met me mee zweeft, stormvogeltjes die op duizenden kilometers van de wal vliegen, een walvis die uit het water springt." "Wie alleen is op die onmetelijke zee, kent vast momenten dat hij compleet op zichzelf is teruggeworpen", vermoedt Rob Visser. Dat beaamt de schipper: "Als je midden in een storm zit, kan niemand je helpen. Er is een uitspraak: 'God helpt degene die zichzelf helpt.' Je kunt niet gaan zitten wachten en zeggen: 'God, help me erdoorheen.' Je móet het zelf doen. Die wetenschap geeft je de kracht om door te gaan in een storm."

Gezicht van God

De zwerftochten op zee hebben Henk de Velde geleerd dat God Zich op allerlei

Rob Visser

Geboren: 17 december 1951, Den Haag.
Gemeenten: Deil/Enspijk, Holten, Apeldoorn, Amsterdam (De Binnenwaai, IJburg), stadsdominee Amsterdam.
Emeritaat: januari 2018.

manieren openbaart. In een storm, in de walvis naast zijn boot, in de kerk in IJsselmuiden, maar ook in de shintotempel in Japan. We moeten ons niet zo druk maken om dé weg naar God, vindt hij, want "er is geen weg". De mens kan wel zoeken naar God, maar uiteindelijk is het God die de mens zoekt. En op welke manier of via welke religie dat gebeurt, dat maakt niet uit. "We geloven allemaal hetzelfde." Daar kan

Paul Visser zich niet helemaal vinden. "God weet ons op 1001 manieren te bereiken, dat geloof ik ook. En misschien heeft een shintopriester wel meer van God begrepen dan mensen die al jaren in de kerk zitten. Maar wat ik ook intens heb ervaren, is dat God in Jezus Zijn gezicht heeft laten zien. God wordt door ons verdoemd en vervloekt, maar Hij houdt niet op om ons lief te hebben. Dat is een liefde die alles te >

Paul Visser

'Je overvraagt jezelf door definitief afscheid te nemen van je geliefden'

boven gaat, daar vallen alle goden bij in het niet. Ik ben er heilig van overtuigd dat niets zo bevrijdend is als het Evangelie." "Amen", valt zijn collega hem bij. "Maar Paul, dan hebben we toch een probleem. Er zijn miljarden mensen die toevallig niet Jezus hebben leren kennen. Dan is het toch een geweldige gedachte dat er een God is die zegt: Ik ben ergens mee begonnen, Ik laat jullie niet los?"

De twee predikanten verschillen wel vaker van mening over de rol van Jezus. Ze komen er ook nu niet uit. "Uiteindelijk", erkent Paul Visser, "gaan wij er niet over hoe God met die miljarden handelt. Dat is aan Hem. Wij moeten God niet kleien naar ons beeld." Daar kan De Velde zich in vinden: "God laat Zich niet in kaart brengen. Zelfs het universum is te klein voor het mysterie van God."

Dankbaar

"Ik zie iemand die ongelooflijk bewust heeft geleefd en gekozen", vat Paul Visser het leven van De Velde samen. "Het heeft je het nodige gekost. Maar als je de balans opmaakt, heb je alleen maar ontvangen." "Dat klopt", beaamt Henk. "En daar ben ik dankbaar voor." Van zijn vader leerde hij om dankbaar te zijn. "Als ik mijn vader vroeg naar het doel van het leven, was zijn antwoord: 'God prijzen, leven vanuit dankbaarheid.' Er gebeuren dingen in je leven waar je geen antwoord op krijgt. Door dankbaar te zijn, vergeet je de vraag 'waarom' langzamerhand. Mijn gebed is dan: 'Heer, ik begrijp het niet, ik hoef niet te weten waarom. Uw wil geschiede.'" Rob Visser kijkt verbaasd. Hoe zit dat, dat zo'n vrije vogel zo denkt? "De mens wikt, God beschikt", zo voelt De Velde dat echt. "Ik vind dat God helemaal niet zo beschikt", spreekt Rob

Visser tegen.

"Ik kan me voorstellen dat je zegt: dank U wel dat ik bewaard ben gebleven. Maar verdraaid nog 'an toe, hoeveel mensen zijn er niet bewaard?"

"Moeten we geloven in een beschikkende God," vraagt hij zich af, "of in een God die meegaat? Als je was verdronken, had God Zich laten kennen als een God die bij wijze van spreken met jou mee verdronken was."

"Ik ben gekapseisd, mijn bemanningslid Rutger is verdronken", brengt de zeezeiler in herinnering. "Waarom hij wel en ik niet?" Mensen kunnen niet overal een antwoord op krijgen, weet hij. "Wij kunnen ons niet voorstellen hoe goed, hoe mooi en hoe groots God is. Opgeteld en afgetrokken kan ik alleen God de lof geven voor het leven dat ik heb mogen leven. En wat daar precies aan raadsels in gezeten heeft, dat is aan Hem." 🐟

Tekst: Marusia Aangeenbrug en Maurits van Stuijvenberg | Foto's: Sjaak Verboom

GA OP REIS NAAR OEGANDA MET KERK IN ACTIE

VOOR WERELDSE ONTMOETINGEN

WAAROM ZOU IK GAAN?

- Ik wil het werk van Kerk in Actie met eigen ogen zien
- Ik wil Oegandezen ontmoeten
- Ik wil genieten van een mooi Afrikaans land
- Ik wil een andere cultuur leren kennen
- Ik wil zien hoe Oegandezen leven
- Ik wil mijn betrokkenheid tonen
- Ik wil er in mijn kerk over vertellen

Voor wie? Volwassenen vanaf 50 jaar
Wanneer? 20 oktober tot 14 november 2018
Kosten: € 1.700 (incl. voorbereiding, reis, overnachtingen, maaltijden, excursies)
Meer informatie en aanmelden: www.kerkinactie.nl/reizen
Vragen? Mail naar reizen@kerkinactie.nl

Samen zijn we de Kerk in Actie

**kerk
in actie**

**Søren Aabye Kierkegaard
(1813-1855)**

was een Deense filosoof, theoloog en cultuurcriticus. Belangrijke onderwerpen in zijn werk waren hoe de mens zichzelf wordt en zijn eigen keuzes maakt. Een grote vraag voor hem was ook wat het betekent om te geloven. Kierkegaard schreef zijn filosofische en theologische werken soms onder andere namen. Elke 'auteur' nam een ander standpunt in. Op die manier wilde hij voorkomen dat lezers zijn ideeën klakkeloos zouden overnemen. Hij streefde ernaar dat iedereen zelf keuzes maakte.

'Ik ontdekte dat ik minder en minder te **zeggen** had, tot ik uiteindelijk stil werd en begon te **luisteren**. En in die **stilte** hoorde ik de **stem van God**.' Søren Kierkegaard

EEN CADEAU VOOR JEZELF... ... OF OM WEG TE GEVEN!

Dagkalender 'Deel je leven'

'Inspiratie voor elke dag' is de ondertitel van de kalender 'Deel je leven', een tafelkalender met ringband voor alle dagen van het jaar. Elke dag biedt een korte, inspirerende tekst en een passende afbeelding. Pakkende oneliners, bemoedigende bijbelteksten, korte gebeden, prikkelende songteksten... 365 dagen lang een tekst om de dag mee te beginnen (of te eindigen), met je mee te dragen, en te delen met anderen.

De kalender loopt van 1 januari t/m 1 december maar heeft geen dagaanduiding dus gaat ook volgende jaren mee.

€ 12,50

Voor de ziel

Dit boekje helpt met mooie teksten zicht te krijgen op je eigen spiritualiteit en die te verdiepen, in gesprek met het Woord en met 'gidsen' uit heden en verleden.

Met prachtige afbeeldingen een mooi cadeau voor uzelf of een ander.

€ 6,95

€ 6,50

Met zonder Jezus - over Hemelvaart

Hemelvaart is vaak maar moeilijk uit te leggen. In het boekje 'Met zonder Jezus - over Hemelvaart' gaan tien mensen in op wat Hemelvaart voor hen betekent. Gebeden, gedichten en andere teksten helpen om het feest van Hemelvaart dichterbij te brengen.

Medemens

Handzaam boekje met diaconale gebeden en gedichten, vergezeld van prachtige beelden.

€ 4,00

of gratis te bestellen via www.kerkinactie.nl/kom-in-actie/medemens

Liefde

€ 5,95

Alle uitgaven zijn te bestellen via www.protestantsekerk.nl/webwinkel of bestellingen@protestantsekerk.nl.

Van Goghkerkje in Zundert

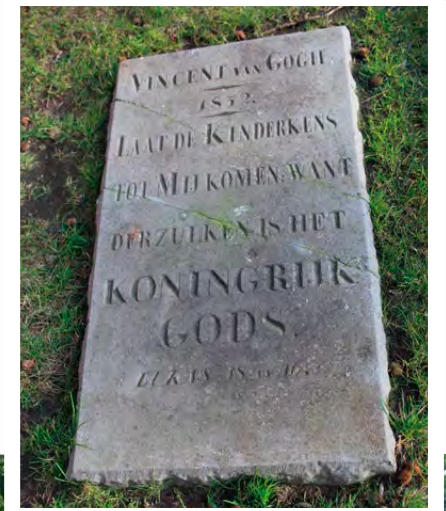
Kerk & historie

In en rondom het protestantse dorpskerkje in Zundert herinnert van alles aan de beroemde schilder Vincent van Gogh. Die werd in 1853 als domineeszoon geboren in het Brabantse dorp.

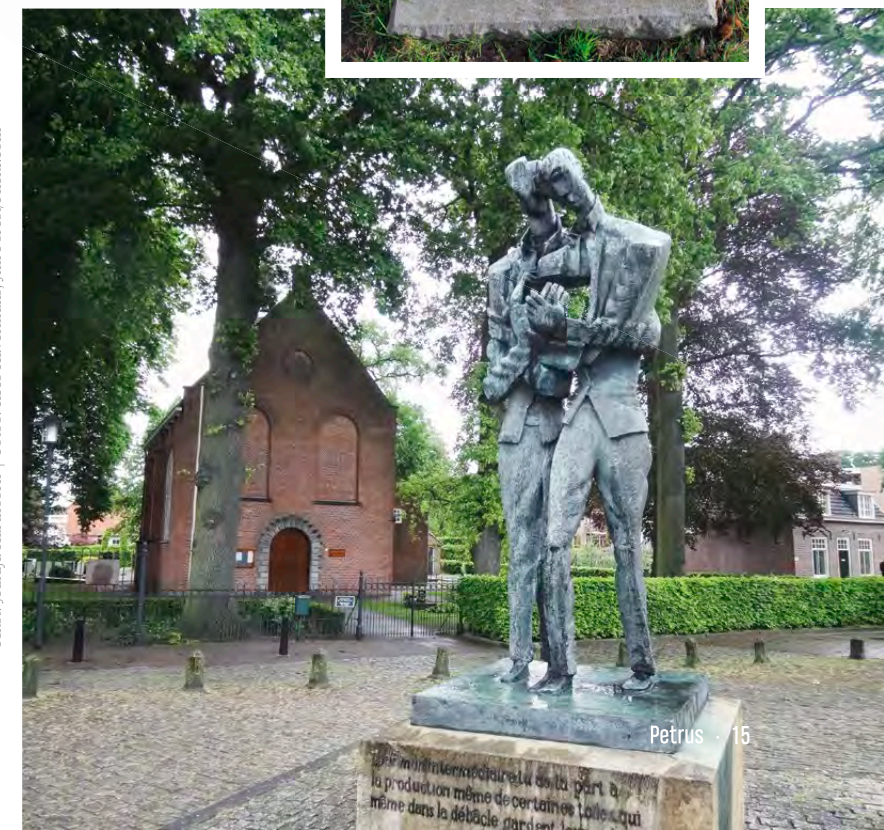
Op de begraafplaats naast de kerk prijkt de naam Vincent duidelijk op een steen. Het lijkt wel of de kunstenaar hier begraven ligt. Maar dit is het graf van zijn oudere broertje, dat exact een jaar voor hem levenloos geboren werd en ook de naam Vincent kreeg. Zijn vader laat op de grafsteen graveren: *Laat de Kinderkens tot Mij komen, want derzulken is het KONINGRIJK GODS.*

In de kerk zelf is het doopvont te vinden waaruit de 'tweede' Vincent gedoopt is, net als zijn twee broers en zijn drie zussen. In zijn jeugdjaren luistert hij elke zondag naar de preek van zijn vader, die tot 1871 aan de kerk verbonden blijft. Ook daarna denkt Vincent af en toe terug aan het kerkje. In 1877 schrijft hij in een brief aan zijn broer Theo: 'Pa schreef [dat] hij al spreuwen had gezien, weet gij nog hoe die te Zundert op de kerk konden zitten?' De briefwisseling met Theo - waarin Vincent schrijft over zijn leven en kunstenaarschap - houdt de schilder tot het eind van zijn leven vol. Op het plein voor het Van Goghkerkje staat sinds 1964 een standbeeld van de beide broers, gemaakt door de Russische kunstenaar Zadkine.

In juli en augustus is het Van Goghkerkje op zondagmiddag open voor publiek. Meer informatie: pk-zundert.nl

De grafsteen op het graf van de oudere broer van Vincent

Tekst: Jeditia Hartthorn | Foto's: Kees Havermans, Jim Forest/Flickr.com

Oud & jong

Twee generaties, samen in de kerk. In deze rubriek vertellen een jongere en een oudere wat hen bindt en wat ze zoeken in de kerk.

'Ik zie God in al het goede dat er is, in alle liefde.'

Geloof als houvast

Ze schelen meer dan vijftig jaar, maar

Celina Rijk (19) en Rina Wattel (73) uit Oost-

Souburg zijn het opvallend vaak met elkaar

eens. “Als het gaat om de kerk, is het goed

dat het ‘moeten’ eraf is.”

“Eigenlijk is Rina de modernste van de ouderen en ben ik de conservatiefste van de jongeren”, lacht Celina halverwege het gesprek. Tijdens hun reis naar Zuid-Afrika afgelopen zomer [zie kader], ontdekten ze een gedeelde voorkeur voor stilte en bezinning. Rina: “Die Afrikaanse diensten leken af en toe wel een cabaretshow! Gelukkig was er ook tijd om samen Taizé-liederen te zingen en tot rust te komen.” Die ruimte voor bezinning is er in de kerk in Oost-Souburg ook. Celina: “We zijn vaak even stil na de preek. Als je net de woorden van God hebt gehoord, dan mag je best even de tijd nemen om dat op je in te laten werken.”

Verschillende generaties

Ondanks hun overeenkomsten, is de achtergrond van de beide vrouwen erg verschillend. Rina moest als kind elke zondag twee keer naar de kerk. “Ik had vroeger niet zo veel te vertellen. We gingen gewoon naar de kerk, we baden voor het eten, we lazen elke dag uit de Bijbel... Dat was vanzelfsprekend. Pas toen ik op mijn negentiende het huis uit ging, was ik helemaal vrij om te doen wat ik wilde.” Celina reageert: “Wij hadden vroeger zelfs geen Bijbel in huis. Pas toen ik als lector af en toe uit de Bijbel moest lezen tijdens de kerkdienst, hebben mijn ouders er één aangeschaft.” Geloven is voor haar generatie verre van vanzelfsprekend. “Veel van mijn leeftijdsgenoten hebben helemaal niéts meegekregen als het gaat om geloof. Of ze zijn zelfs ontmoedigd om daar iets mee te doen. Maar ik denk niet dat dat erg is. Nu het ‘moeten’ eraf is, zijn veel jongeren juist geïnteresseerd in God en in geloof.” Ook Rina is ervan overtuigd dat ‘moeten’ geen goede motivatie is om naar de kerk te gaan.

“In de loop van de tijd ben ik minder kerkdiensten gaan bezoeken, maar daardoor ging ik niet minder geloven. Misschien zelfs wel meer: ik ben nu spiritueler dan ik was.” Toch is de kerk belangrijk voor haar. “Ik vind het fijn om ergens bij te horen, en bovendien levert de kerk veel sociale contacten op.” Celina vult aan: “Ja, en je kunt elkaar binnen de gemeente ook motiveren om je geloof uit te oefenen. Daar vind ik die reis naar Zuid-Afrika wel een goed voorbeeld van. Als je niet aangesloten bent bij een kerk, is het lastiger om actief bezig te blijven met het geloof.”

Vergrijsd

Celina voelt zich thuis in de gemeente in Oost-Souburg, maar moet als jongere wel veel grijze hoofden om zich heen dulden. “We zijn echt een heel oude gemeente: soms zijn mijn ouders na mij de jongsten in de kerk.” Haar houding ten opzichte van de ouderen in de kerk is in de loop van de tijd veranderd. “Als kind moesten we met Pasen bij ouderen langs, die naar de kerktelefoon luisterden. Op zich heel goed natuurlijk, maar op dat moment vond ik die oudere mensen eigenlijk best wel eng.” Die afstand is nu minder. “Als je wat meer gaat doen in de kerk, is het makkelijk om met anderen in contact te komen. Dat merk ik bijvoorbeeld nu ik lector ben.”

Man op een wolk

Op de vraag hoe ze God zien, blijft het even stil. “Ik vind dat God soms wat te veel als ‘persoon’ wordt voorgesteld”, zegt Celina. “Ik zie God in al het goede dat er is, in alle liefde. In Jezus kwam die liefde maximaal naar voren.” “Ik geloof ook niet in God als ‘man op een wolk’”, reageert Rina. “God is onvoorwaardelijke liefde. Hij is in mij, naast me, voor me... Het geloof is echt mijn houvast, ik zou niet zonder geloof kunnen leven.” Celina: “Dat is precies waar veel jonge mensen naar op zoek zijn, naar een soort houvast. Zeker als mensen kinderen krijgen: dan willen ze te midden van een hoop kwade dingen in de wereld toch ook wat hoop meegeven. Ik zie bij mijn generatie veel nieuwe ruimte voor God en geloof.”

Celina en Rina

Celina (19 jaar) deed in 2017 vwo-examen en combineert nu haar studie Accountancy met een baan als assistent-accountant in Goes. Ze leerde Rina afgelopen zomer kennen tijdens een reis van de Protestantse Gemeente Oost-Souburg: met zes anderen verbleven ze twee weken bij het Hillcrest Aids Centre in Zuid-Afrika. Rina (73 jaar) heeft drie zoons, zes kleinkinderen en is na haar werkzame leven als kraamverzorgster nu met pensioen. Ze doet veel vrijwilligerswerk in de kerk en in de buurt.

Tafelen

Een kopje koffie na de dienst, een kerkenraads-vergadering, een maaltijd voor de buurt, catechisatie met tieners: wat gebeurt er aan al die tafels in kerken in heel Nederland?

*"Wat mij betreft
smaakt deze
maaltijd naar meer"*

Hollandse pot en Syrische salades

“Ik heb Hollandse kost gemaakt, een macaronischotel.” Ria van Rooden (tweede van links) heeft in de keuken gestaan voor een internationale maaltijd. Er komen vluchtelingen eten in kerkgebouw ‘Het Kompas’ in Wieringerwerf, vooral mensen uit Syrië en Eritrea. Ook schuiven mensen uit de wijk aan en uit de kerken die samen de maaltijd organiseren. Zelf is Ria lid van de Protestantse Gemeente Wieringerwerf.

Iedereen neemt iets mee vandaag. “Erg leuk, al die gerechten bij elkaar”, vindt Ria als ze het buffet eens bekijkt. En gezellig, vooral. “De meeste mensen hier kennen elkaar al wat langer, maar dit is de eerste keer dat we samen eten.”

Zelf is ze al helemaal gewend aan Syrisch eten. Sinds twee jaar werkt Ria als vrijwilliger met vluchtelingen en af en toe eet ze bij een Syrische familie. “Heerlijke salades met van alles erdoor, erg lekker. Of een soort gehaktballen: het lijken wel olieballen, maar er zit gehakt in met allerlei kruiden.”

Ze vindt niet alles lekker. Dat snapt de Syrische familie wel. “Ze lusten zelf ook niet alles.” Het Nederlandse eten is zo zoet, kreeg ze een keer te horen van iemand. Dat mag wel wat pittiger.

Echt een fijne, ongedwongen maaltijd, vindt Ria. De kinderen spelen spelletjes, de volwassenen praten. “We draaien elkaars lievelingsmuziek en we wisselen af en toe van plek.”

Waardevolle momenten zijn het, de contacten die ze heeft met vluchtelingen. “Waar het om gaat, is dat we hen welkom heten in onze gemeenschap. Het is het mooiste werk dat er is. Je krijgt er veel liefde voor terug. En wat mij betreft smaakt deze maaltijd naar meer.”

Tafels van hoop

Veel vluchtelingen in Nederland voelen zich eenzaam, blijkt uit onderzoek. Vriendschappen en gesprekken zijn belangrijk voor hen. Ook een maaltijd organiseren? Op tafelsvanhoop.nl vindt u tips van Kerk in Actie.

Boek uw concertkaarten ook in 2018
via **www.zingenindekerk.nl**
en **www.korenindekerk.nl**

Ook in 2018 werkt Kerk in Actie samen met verschillende bands, koren, orkesten en een theatergroep. Tijdens de concerten en voorstellingen wordt er aandacht gevraagd voor het werk van Kerk in Actie.

Op onze website kunt u concerten boeken van o.a.: The Psalm Project, Marcel & Lydia Zimmer, Elly en Rikkert, Lucas Kramer, Soli Deo Gloria, Gerald Troost, Martin Mans en vele anderen.

Pionieren in Leidsche Rijn

De schaterlach van Jezus

“Kreeg jij vroeger in de derde klas ook zo’n lelijke bijbel met plastic kft? Wij rookten sjekies van die flinterdunne blaadjes.” Mijn mond valt open. Mijn vriend leert me met nieuwe ogen kijken. Hij vertegenwoordigt de massa die de Bijbel ongeveer twee keer in zijn leven opengeslagen heeft. Hij is de doelgroep van de Hoeftuin: een rand- of buitenkerkelijke, zoals dat wat aanmatigend heet.

We zijn begonnen samen de Bijbel te lezen. Dat doen we onder het genot van een wijntje. Alles mag gezegd. Hij vraagt honderduit, zoals: “Waarom dacht Jezus eigenlijk dat hij de Messias was?”

Al lezend en pratend realiseer ik me dat ik een doorgewinterde lezer ben. Ik heb geleerd om door abstractie en historie heen te prikken en een vertaalslag te maken naar het leven van alledag. In mijn hart bewaar ik alleen wat mij raakt.

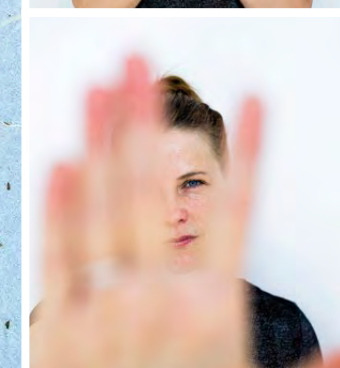
Als niet-theoloog sta ik regelmatig met een mond vol tanden. Voor veel vragen kunnen Bijbel-dummies bij Google terecht. Maar op sommige vragen bestaan geen eenduidige antwoorden. Ook goed. Juist goed. Soms betrap ik mezelf op een belerend betoog. Steeds ligt het gevaar op de loer dat het vooroordeel van mijn vriend bevestigd wordt: de kerk vindt hem vast niet goed genoeg. “Dat boek plaatst me in een hoek”, zegt hij dan. Er vallen vaak harde woorden in de Bijbel, zoals addergebroed. Of: de bijl ligt al aan de wortel. “Brrr, wanneer word ik omgehaakt, bijbelse Rebecca?”, grijnst hij dan, met een harde, rollende r.

Het is verfrissend dat hij het Evangelie met humor opnieuw levend maakt voor mij. Ik verwachtte cynisme over alle wonderen, maar hij schetst wat hij voor zich ziet. “Na al die genezingen en verkondigingen hingen ze vast met z’n allen op de bank met een lekker wijntje. Dan maakte Johannes een grap over die gekke hoed van die ene Farizeeër en kwam Jezus niet meer bij. Daarna vergaven ze elkaar natuurlijk gauw.” En: “Ik zou ook gaan voor zo’n lekker voetmassage met veel olie na een drukke werkdag.”

Mijn schaterlach en de Zijne.

Rebecca

Rebecca Schoon is voortrekker van De Hoeftuin, een pioniersplek in Leidsche Rijn, Utrecht, voor mensen die op zoek zijn naar verbinding, verdieping, ontmoeting en bezinning. De Hoeftuin is geïnspireerd door de christelijke traditie en biedt ruimte voor creativiteit en experiment. Meer weten over pionieren? Kijk op protestantsekerk.nl/pionieren.

Steunpilaar

In elke kerk zijn ze er: de mensen achter de schermen. De vrijwilliger die in duizend-en-een commissies zit bijvoorbeeld, de organist die wekelijks de sterren van de hemel speelt, de koster die het gebouw op z'n duimpje kent. Kent u ook zo iemand? Mail naar petrus@protestantsekerk.nl.

Kosters Piet en Janny Sjonger-Eitens uit Friens:

‘Die vijftig jaar waren zo voorbij’

De kerk boenen, bomen snoeien, graven delven, koffie zetten. Piet en Janny Sjonger draaien er hun hand niet voor om. Het kostersechtpaar is al vijftig jaar verbonden aan het kleine kerkje in Friens. En als het aan hen ligt, stoppen ze nog lang niet.

‘Wolkom’ staat er op een bord bij het huis van Piet (74) en Janny (72) Sjonger in Friens, een dorp met 85 inwoners onder Leeuwarden. En welkom voel ik me bij de begroeting, de koffie met cake én de uitnodiging om mee te eten - zuurkool. We praten over vijftig jaar kosterchap. “Lees straks maar even de instructie die we bij onze aanstelling kregen”, zegt Piet bij de koffie. “Een lijstje met zeventien punten. Er is heel veel veranderd in al die jaren.” Ondertussen schilt hij de aardappels, een pan vol. >

Op 19 september 2017 vierden Piet en Janny met een receptie dat ze vijftig jaar geleden werden aangesteld als koster van de hervormde kerk in Friens. Veel betaalde het niet. Dat gaf niet, Piet werkte bij de gemeente Boornsterhem als medewerker buitendienst. Vijfhonderd gulden was de jaarlijkse gage voor de koster, plus vrije woning in het kostershuis. Licht en water kwam voor eigen rekening. De instructie van de hervormde

gemeente van Idaard, Aegum en Friens vermeldt als eerste dat de koster gehuwd moet zijn en zo mogelijk tot de Hervormde Kerk moet behoren. Aan het eerste deel van de eis voldeed de koster, aan het tweede niet. Piet en Janny zijn geen van beiden lid. Voor de kerk was dat blijkbaar geen probleem. Voor de Sjongers ook niet. “De kerk maakt hier een wezenlijk onderdeel uit van het dorpsleven. We hebben liefde voor de kerk.”

Veel veranderd

Ook aanwezigheid van de koster bij alle godsdienstoefeningen en kerkelijke bijeenkomsten zoals catechisatie en zondagsschool was een vereiste, ‘van de aanvang

tot het einde toe’. En hij was belast met alle hulpwerkzaamheden verbonden aan avondmaal, doop of huwelijksbevestiging. In geval van een huwelijksbevestiging of een kerkelijke bijeenkomst op een werkdag overdag kon de kerkvoogdij eventueel wegens loonderving een extra vergoeding toekennen. Voor schoonmaakartikelen voor ‘het schoonhouden van de kerk met inventaris, alsmede van de goten en dergelijke’ kreeg het kostersechtpaar jaarlijks twintig gulden vergoed. Het snoeien van de bomen, het schoonhouden van paden en sloten van het kerkhof, het hoorde er allemaal bij, evenals het ‘rondzeggen van kerkelijke belangrijke mededelingen’ langs gezinnen. De meeste dingen gaan niet meer zoals vroeger, maar Piet en Janny houden nog altijd de kerk schoon, ontvangen de bezoekers van de kerk en zetten koffie. Daarnaast onderhoudt Piet het kerkhof. Hij heeft zelfs jarenlang de graven zelf gegraven, tot een hernia dat onmogelijk maakte.

Iedereen helpt mee

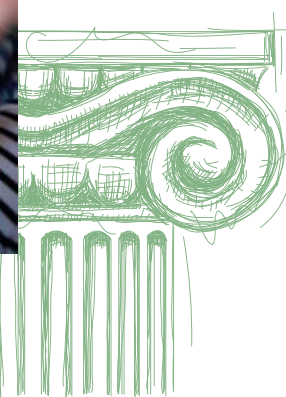
Het pittoreske kerkje van de hervormde gemeente (nu een streekgemeente) valt op in het slechts twee straten tellende dorp. En al staat de kerk een beetje aan de rand, ze wordt ervaren als de kern van de gemeenschap. Elke derde zondag van de maand is er dienst in het kerkje, de andere zondagen in Noordahuizum of Idaard; Friens vormt met deze dorpen een streekgemeente. Meestal komen in Friens zo’n twintig bezoekers op de kerkdienst af, ook uit de andere dorpen. De zondag voor het interview waren het er zes. Piet: “We zijn maar om de tafel gaan zitten, dan vorm je voor je gevoel nog een gemeenschap. Ik heb er nog net geen koffie bij gehaald.”

Friens kan niet zonder de kerk, maar niet zozeer als plek om te geloven. Mensen hebben geen belang meer bij de preek, is de overtuiging van Janny. “Maar de betrokkenheid van de bewoners bij de kerk is onverminderd. Ze zijn gehecht aan de kerk: het is hún kerk en die moet blijven bestaan, ook al komen er op zondag niet veel bezoekers. Bij evenementen in en rond de kerk helpt dan ook iedereen mee. Er is veel gemeenschapszin. Pas is hier een baby geboren, dan krijgt het hele dorp een geboortekaartje. En we organiseren jaarlijks ‘Happen en stappen’, wandelen met het hele dorp en daarna met z’n allen boerenkool eten. De behoefte aan

‘Voor de dorpsbewoners is dit hún kerk, ook al komen hier op zondag weinig bezoekers’

De bewoners van Friens zijn gehecht aan hun kerk.

saamhorigheid is er wel.”

De kerk wordt ook gebruikt voor concerten, er is een prachtige akoestiek. “‘De Kast’ treedt hier weleens op, zo’n concert is snel uitverkocht. De kerk is er, gebruik ‘m dan ook.”

Onder de indruk

Piet en Janny hebben van alles meegemaakt in die vijftig jaar. “Ik kan er een boek over schrijven, echt waar”, vertelt Piet. “Niet dat het zo bijzonder was allemaal: het is het gewone leven zoals het zich voordoet, maar wij zijn overal bij. Je beleeft van alles, mooie en minder mooie dingen.” Bijzonder onder de indruk was hij toen jaren geleden een vrouw met haar armen gespreid tegen de kerkmuur geleund stond. “Ze gaf aan door de muur heen iets van steun te ervaren.” Piet gaf haar daarop de sleutel van de kerk, zodat ze naar binnen kon wanneer ze wilde. “Na een week of zes lag de sleutel weer in de brievenbus. Later hoorde ik dat ze ziek was en niet lang meer te leven had. Dat doet je wat.” Ook van het overlijden van jonge mensen is het kosterspaar altijd stil. Janny: “Maar we hebben ook wel ruzies meegemaakt, zelfs bij begrafenissen. Alle menselijke emoties komen voorbij, je leert overal mee omgaan.”

Dat wil niet zeggen dat er geen dingen zijn die hen spijten. “We hebben prachtig avondmaalszilver met Delfts blauw, maar dat staat in de kluis. ` Er wordt gekozen voor modern en makkelijk servies. En de witte kleden blijven in de kast. Dat is jammer.” Ook het prachtige doopvont staat in de kluis. “Het is wat dat betreft een andere tijd, wij kunnen dat niet altijd mee beleven.”

Dagelijks in de kerk

Je zou denken dat ze heel wat dominees hebben meegemaakt in die vijftig jaar, maar dat is niet het geval. Het waren er twee: ds. H.J.E. Caron (1966-1981) en ds. A. Kobus (1982-2007). Tien jaar is de gemeente dus al vacant. Financieel heeft de hervormde gemeente het goed. Nu er sprake is van een streekgemeente is het de bedoeling dat er weer een predikant beroepen gaat worden. Piet komt nog alle dagen in de kerk. “Ik houd ervan dat alles netjes en op orde is. Vroeger had ik de kerk altijd open. Dat was mooi, je kon zo naar binnen. Daar werd ook gebruik van gemaakt. Tegenwoordig mag dat niet meer, jammer is dat.” Als het aan Janny en Piet ligt, blijven ze nog wel even doorgaan met het kosterschap. “We hebben het altijd met zeer veel liefde gedaan. Die vijftig jaar waren zo voorbij.” 🐦

‘Misschien is er geen gevoel
dat groter **geluk** geeft dan
dat men voor andere **mensen**
iets kan **betekenen**’

Dietrich Bonhoeffer

**Dietrich Bonhoeffer
(1906-1945)**

was een bekende predikant, theoloog, verzetsstrijder tegen het nazisme en schrijver van christelijke boeken. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd hij gevangengenomen en uiteindelijk vermoord in concentratiekamp Flossenbürg. Ook in gevangenschap is hij steeds blijven schrijven, want God, zijn verloofde en zijn familie gaven hem troost. Christenzijn betekent voor Bonhoeffer zowel gebed als recht doen aan andere mensen. Volgens hem kunnen mensen de liefde van God doorgeven door goed te doen.

Erin

'Ik vloog over de snelweg'

'Hoewel ik niet gelovig was, was ik al wel jong enorm gegrepen door orgelmuziek. Ikervaarde die muziek als iets bijzonders: als meer dan 'gewoon' muziek. Eigenlijk vrij uitzonderlijk, voor een jongen van zestien.

Vorig jaar was er een kantelpunt. Het was vlak voor de zomervakantie, ik zat in de auto op weg naar mijn werk en ik had het behoorlijk zwaar. Ik stond op het punt te keren en weer naar huis te gaan. Toen werd ik opeens heel diep geraakt door de muziek die aan stond: een koraalfantasie, door André van Vliet. Ik merkte dat ik de tekst meezong: 'Ik heb de vaste grond gevonden, waarin mijn anker eeuwig hecht.' Opeens had ik het gevoel dat ik over de snelweg vlóóg. Het was een soort luikje dat openging, waarvan ik niet wist dat het er was.

Na die ervaring ben ik me meer in het geloof gaan verdiepen. Ik heb eerst eens op de website kerkdienstgemist.nl gekeken: Wat is een kerkdienst eigenlijk? Wat gebeurt daar? Uiteindelijk ben ik bij een gemeente in Veenendaal terechtgekomen, waar ik me direct thuis voelde. Ik was er geen buitenstaander: de dienst was laagdrempelig en vanwege de beamer kon ik alles meezingen. Nu speel ik zelf in de muziekgroep van de kerk. We spelen vooral Opwekkingsliederen - muzikaal weinig complex, maar daar gaat het me niet meer om. Ik luister nu vooral naar de boodschap van een lied. Ik ga niet altijd naar de kerk. Mijn gezin gaat niet mee en soms heb ik het vanwege mijn drukke baan echt even nodig om uit te slapen. Maar als ik wel ga, ben ik elke keer blij dat ik geweest ben. Ik neem altijd iets mee uit de dienst, het is nooit verloren tijd.

Voor die ervaring in de auto ben ik nog steeds dankbaar. Het maakt dat ik iets wil doorgeven van mijn geloof. Op de school waar ik lesgeef, heb ik daarom met twee collega's een wekelijkse bijeenkomst opgezet voor leerlingen die christen zijn en elkaar willen ontmoeten. Ik heb het gevoel dat ik op die manier iets kan betekenen.'

Teun
Waverijn (38)

'Ik ga niet altijd naar de kerk. Maar als ik ga, ben ik blij dat ik geweest ben'

Lieske
Hofman (49)

'Ik deed aan alles mee, het was een heel fijne tijd'

'Er is geen alternatief in ons dorp'

Een aantal jaar geleden ben ik met mijn gezin verhuisd naar Flevoland, waar we bij een nieuwe protestantse gemeente terechtkwamen. Aanvankelijk voelde ik me daar heel erg thuis. In andere gemeenten had ik weleens het gevoel gehad dat er over alles geoordeeld werd: mijn kleding, mijn manier van lopen, hoe mijn kinderen eruitzagen ... Maar hier kon ik - als ik dat wilde - gewoon in mijn spijkerbroek naar de kerk. Ik deed aan alles mee: de bijbelstudies, gemeente-avonden, vrijwilligerswerk ... Het was een heel fijne tijd.

Dat veranderde toen de meerderheid van de gemeente besloot dat het mogelijk moest zijn voor mensen van een gelijk geslacht om hun relatie in de kerk te laten inzegenen. Voor mij was dat een brug te ver, want het onderwerp seksualiteit raakt me heel erg. Als kind kwam ik - zonder dat mijn ouders het wisten - in mijn omgeving veel seksuele dingen tegen. Daar heb ik veel last van gehad. Ik geloof nu heel stellig dat seksualiteit alleen goed is als het een plek heeft in een liefdevolle relatie tussen man en vrouw - dat God het echt op die manier bedoeld heeft. Na dat besluit van de gemeente zijn mijn man en ik uit de kerk gestapt.

Sindsdien zijn we nauwelijks meer naar de kerk geweest. Er is namelijk geen alternatief in ons dorp. Toch zijn we bijna méér met het geloof bezig dan daarvoor: we luisteren dagelijks naar Groot Nieuws Radio en we kijken naar programma's van de EO. Ik geloof heel sterk dat God voor ons zorgt. Dat zie ik ook als het gaat om ons bedrijf. We handelen in tweedehands auto's maar we proberen mensen te helpen, ook als ze weinig kunnen betalen. Dat doen we in vertrouwen op God. Tot nu toe kunnen we al onze rekeningen elke maand precies betalen. In mijn kantoor heb ik een bordje staan: *'I don't know your story, but I can tell you God is faithful.'* Dat is mijn uitgangspunt. 🐦

Langs protestantse sporen in Dordrecht

De oudste stad van Holland is bij protestanten bekend vanwege de Synode van Dordrecht (1618-1619) en de Statenvertaling. Het is ook een van de mooiste steden in ons land, met sfeervolle straten, prachtige gevels en talloze leuke winkels.

Het is prachtig weer als ik de route door Dordrecht loop die beschreven staat in *Zij lopen, maar worden niet moe - Wandelen langs protestantse sporen in Nederland*. Dit boekje werd geschreven in het Calvinjaar 2009 en bevat ook wandelingen door Groningen, Deventer en Middelburg. Dordrecht is prima bereikbaar per trein. De route start bij het station.

Begin route »

Verlaat het NS-station aan de voorzijde en loop via de Stationsweg/Johan de Wittstraat naar het centrum. Neem over de brug de eerste straat rechts (Vest). Ter hoogte van de Vriesebrug linksaf de Vriesestraat in. Steek de Sisarijs- of Sarisgang over. Circa 100 meter voor het einde van de Vriesestraat vind je rechts op nr. 22 de Lutherse kerk, op de hoek met de Blindeliedengasthuissteeg.

1 Lutherse kerk

De kerk is helaas niet open, maar een blik op de foto's op de website van de kerk leert me dat dit een kerk is zoals ik deze graag zie: licht, veel hout, knus. Op 10 augustus 1690 schonk

de gemeente Dordrecht de Blindenliedengasthuiskapel aan de Lutherse gemeente om hier eigen diensten te houden. Het is een fraai historisch kerkgebouw, waarvan de oudste delen dateren uit de eerste helft van de veertiende eeuw. De kapel wordt ook gebruikt voor lezingen en concerten. Eens in de twee weken houdt de streekgemeente een kerkdienst. Meer informatie: luthersdordrecht.nl.

Vervolg route »

Ga aan het eind van de Vriesestraat linksaf (Voorstraat), vervolgens de eerste rechts (Visbrug). Daarna over de brug linksaf (Groenmarkt). Loop door richting de Grote of Onze-Lieve-Vrouwekerk. Ga vlak voor de kerk linksom naar de Pottenkade en volg deze tot aan de Lange Geldersekade. Loop rechtsom rond de kerk, houd het voetpad aan. Ga de zij-ingang voorbij, de ingang van de Grote Kerk bevindt zich aan het Grotekerksplein.

2 Grote Kerk

Deze kerk speelde een belangrijke rol tijdens de Dordtse Synode. Deze kerkelijke vergadering 400 jaar geleden

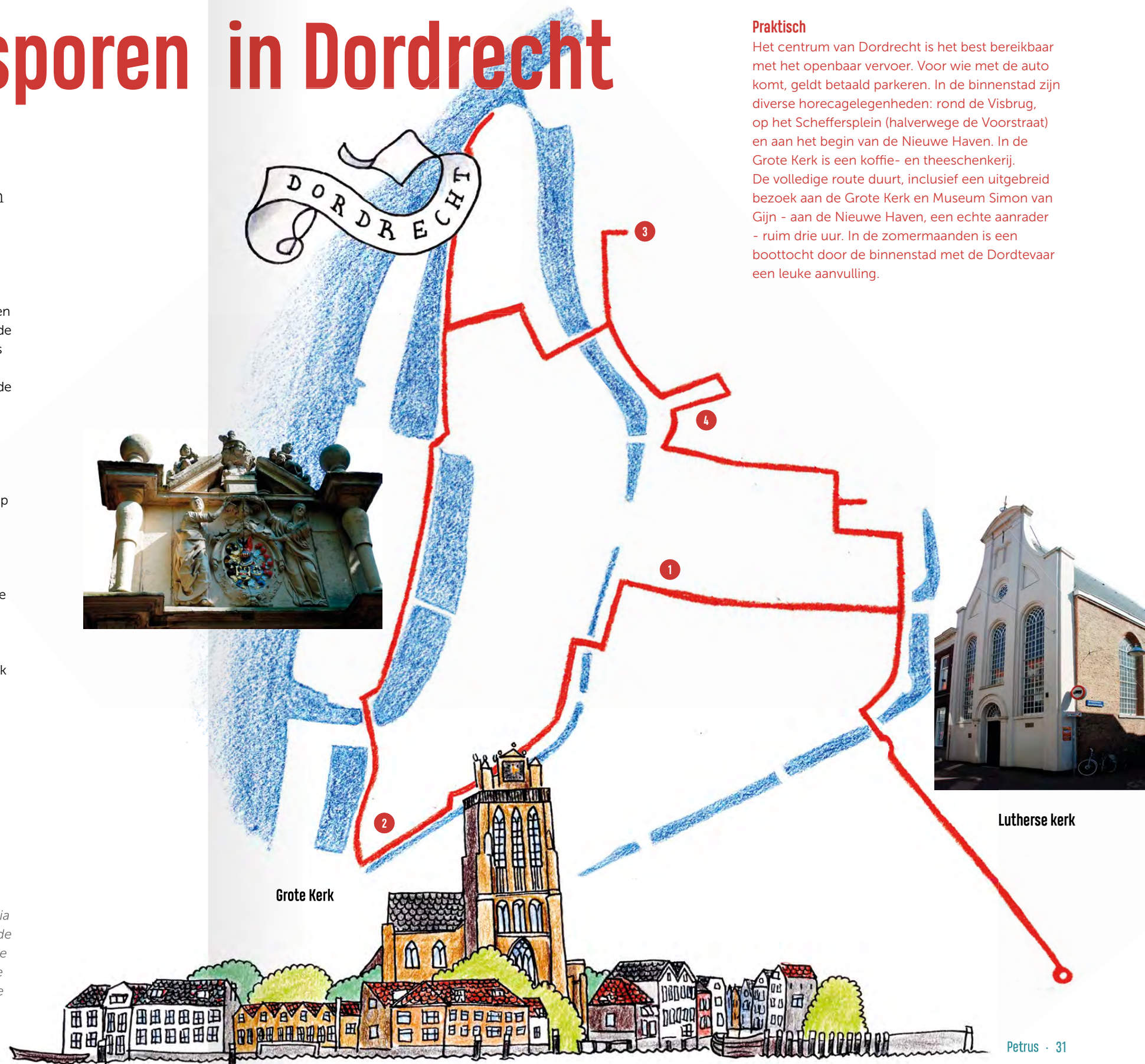
moest een einde maken aan een religieus en politiek conflict in de Nederlandse Republiek. Tijdens de synode werden de Dordtse Leerregels opgesteld, een van de Drie Formulieren van Enigheid. Vanwege het prachtige weer is het deze middag de moeite waard om de 65 meter hoge toren te beklimmen. Eenmaal boven is er een mooi uitzicht op het oude centrum en het vele water in en rond de stad. Weer beneden moet ik natuurlijk de permanente tentoonstelling over de Synode van Dordrecht bekijken. Maar er is meer moois. De bijbelse voorstellingen in de preekstoel, het houtsnijwerk in de koorbanken en de gebrandschilderde ramen bijvoorbeeld. Via de website van de Grote Kerk zijn ook rondleidingen te boeken. Voor ik vertrek drink ik hier koffie en kijk ik even rond in het winkeltje. Meer informatie: grotekerk-dordrecht.nl.

Vervolg route »

Verlaat de kerk via de ingang, steek de straat over en koers via de Lange Geldersekade af op de Engelenburgerbrug. Steek deze over en sla rechtsaf de Nieuwe Haven in. Aan het einde van de

Praktisch

Het centrum van Dordrecht is het best bereikbaar met het openbaar vervoer. Voor wie met de auto komt, geldt betaald parkeren. In de binnenstad zijn diverse horecagelegenheden: rond de Visbrug, op het Scheffersplein (halverwege de Voorstraat) en aan het begin van de Nieuwe Haven. In de Grote Kerk is een koffie- en theeschenkerij. De volledige route duurt, inclusief een uitgebreid bezoek aan de Grote Kerk en Museum Simon van Gijn - aan de Nieuwe Haven, een echte aanrader - ruim drie uur. In de zomermaanden is een boottocht door de binnenstad met de Dordtevaar een leuke aanvulling.

Nieuwe Haven rechtsaf de brug over. Vervolg de weg rechtdoor (Kuipershaven). Halverwege de Kuipershaven is aan de overzijde het monumentale pakhuis Stokholm te zien.

Loop verder tot aan Groothoofd, met uitzicht op het punt waar drie grote rivieren samenkomen: de Oude Maas, de Noord en de Beneden Merwede. Neem dezelfde weg terug en ga links de Schrijversstraat in. Neem dan rechtsaf de Wijnstraat, daarna linksaf over de Nieuwbrug. Op de Voorstraat ook naar links. Op huisnummer 120 bevindt zich S. Maria Maior (Oud-Katholieke Kerk).

3 Oud-Katholieke Kerk S. Maria Maior

Doe mij maar de meer sobere uitstraling van de Lutherse Kerk, maar hierbinnen is veel te zien! Alleen al bij de eikenhouten preekstoel en de tabernakel kijk je je ogen uit. De kerk is gebouwd in neoclassicistische stijl. Informatie over de kerk en de gemeente die er huist, vind je op dordrecht.okkn.nl. De kerk is te bezichtigen op de eerste zondag van de maand tijdens 'Kunstrondje Dordt', kunstrondje.nl.

Vervolg route »

Loop vanaf de Oud-Katholieke Kerk terug over de Voorstraat. Wandel door tot vlak voor de Augustijnenkerk en ga linksaf de Steegoversloot in. Na ongeveer 200 meter rechtsaf het Hof in – door een poortje.

4 De Augustijnenkerk

Het Hof is het restant van een Augustijnenklooster, gesticht in

1275. Dit klooster was van grote betekenis voor de burgerlijke en godsdienstige geschiedenis van Dordrecht en de Republiek der Verenigde Nederlanden. De Augustijnenkerk maakte deel uit van het complex. Op zondag 17 juli 1572 werd daar de eerste hervormde kerkdienst belegd. De kerk is nog steeds in gebruik als bedehuis van de Hervormde Gemeente. Van april tot en met oktober is de kerk elke zaterdag van 11.00 tot 16.00 uur open. Op deze zaterdagen geven vrijwilligers rondleidingen en om 14.00 uur zijn er concerten. Meer informatie hierover in de activiteitenagenda op augustijnenkerk.nl.

Vervolg route »

Verlaat het Hof richting de kerktoeren. Ga na het poortje linksaf de Voorstraat in en sla vervolgens links de Nieuwstraat in. Na het Statenplein nog even rechtdoor, en vervolgens rechtsaf, de Museumstraat in. Halverwege is de ingang naar het Arend Maartenshofje.

Hier ga ik naar binnen. Dit hofje is, in tegenstelling tot sommige kerken op de route, toegankelijk voor publiek. De rust die het hof uitstraalt, doet weldadig aan. Het Arend Maartenshof werd gebouwd in 1625; het telt 38 woningen. De eerste eeuwen vonden alleen 'armlastige vrouwen en weduwen van soldaten die voor het vaderland waren gesneuveld' onderdak in het Arend Maartenshof. Sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw mogen ook jongere vrouwen, echtparen en zelfs alleenstaande mannen in de huisjes wonen. Bewoners moeten van onberispelijk gedrag zijn en

de woonomgeving liefdevol verzorgen.

Vervolg route »

Ga bij de uitgang van de Arend Maartenshof linksaf. Neem daarna de Korte Kolfstraat naar links, daarna rechtsaf naar de Vest, en weer linksaf naar de Johan de Wittstraat. Vervolg de Stationsweg tot aan het NS-station.

De route is ten einde, maar de dag is nog lang niet om. Ik ga nog even de stad in en neem me voor om nog eens terug te komen tijdens een 'kunstrondje Dordt': een wandeling langs galeries, kunst-, antiek- en curiosawinkels, antiquariaten en musea in de stad. Vrijwel al deze zaken, op loopafstand van elkaar, zijn dan geopend. Het kunstrondje is te vinden op Facebook. Door de pagina te liken, blijf je op de hoogte van nieuws, activiteiten en komende evenementen. Zie ook kunstrondje.nl.

Statenvertaling

Het was een van de kwesties tijdens de Reformatie: iedereen moet de Bijbel in zijn eigen volkstaal kunnen lezen. De Synode van Dordrecht gaf in 1618, 400 jaar geleden, de opdracht tot een Nederlandse vertaling. Tot dan toe werd onder meer gebruikgemaakt van de Lutherbijbel in het Hoogduits. De Nederlandse vertaling werd betaald door de Staten-Generaal, vandaar de naam 'Statenbijbel' of 'Statenvertaling'. De Statenvertaling is van belang geweest voor de ontwikkeling van het Standaardnederlands en heeft een bijdrage geleverd aan de culturele eenwording van de Nederlanden. In de Grote Kerk vindt u veel van deze geschiedenis terug.

Tekst: Janet van Dijk | Beeld: Freek Visser | Met dank aan Alida Groeneveld voor de routebeschrijving.

Judit

Judit is een single vrouw van 35+. Ze is voor haar werk net verhuisd van een uit de kluiten gewassen dorp naar een grote stad. Ze is op zoek naar een kerk waar ze zich thuis voelt.

Januari 2018

Mijn goede voornemens voor dit jaar: minder Facebook - meer dagboek, minder loungebank - meer kerkbank. En, o ja: wereldvrede ;-)
Na de verhuizing heb ik nog niet echt mijn plek gevonden. Kerkelijk dan hè, verder ben ik dolblij in de Grote Stad. Ik begin het wat te missen. Wat precies weet ik niet, elke week naar de kerk is ook niet wat ik wil.

Actie 1: wachtwoord veranderd in 'altijdiskortjakjeziek midden in de week - maarzondagniet'. Ik prent mezelf in dat dit onbewust zijn uitwerking heeft als ik het dagelijks moet intikken. Actie 2: een soort aanvalsplan gemaakt voor de komende zondagen. Ik werk 'van binnen naar buiten' verschillende kerken af, dus gisteren naar de kerk in de buurt gegaan.

Ach, was ik maar een vlieg op de muur, een spijker in de kerkbank op het balkon. Dan zou ik onzichtbaar een kijkje kunnen nemen. Nu werd ik direct gesignaleerd door de mevrouw die de liturgieën uitdeelde. Ze keek me veelbetekenend aan, zo'n 'Fijn-dat-JIJ-er-bent'-blik: haar ogen tegelijk dichtgeknepen en een licht knikje met haar hoofd. Lieve vrouw, dat zie je zo!

Laat mij maar in mijn eentje de sfeer proeven. Wil niet meteen het hemd van het lijf worden gevraagd (voor je het weet, zit ik in een groep!).

En ik ben ook niet zo goed in small talk. Om nu meteen met een wildvreemde na te praten over de preek? Praten over mijn geloof gaat me niet (of zelfs steeds minder) goed af.

Ik heb me er (sorry, aardige meneer-in-fleecetrui!) van afgemaakt met dat ik de preek 'interessant' vond en dat ik het 'bijzonder' vond hoe hier 'tegen de tijdgeest in' een kleine gemeenschap is die naar elkaar 'omziet'. Hoeveel doodoeners passen er in één zin?

Er gebeurde wel iets anders grappigs. Tijdens de preek keek de dominee de hele tijd naar mij. Ik werd er zelfs een beetje nerveus van. Was het haar manier om te laten merken dat ze de nieuweling had gezien? Probeerde ze me bij de les te houden toen ik misschien te lang naar het plafond (98 balken en 23 orgelpijpen) had zitten staren? Had ze zelf staar? Zat haar geliefde achter me? Had ze toneelles gehad en speelde ze met 'kijken naar de horizon' - en daar bleek ik toevallig te zitten? Je begrijpt dat de preek me niet echt bij is gebleven ...

Pas bij de koffie (kerkkoffie, daar kan geen barista tegenop!) snapte ik het: de dominee had (onder haar toga) dezelfde blouse aan als ik. Een dominee met goede smaak! Dubbele punten voor mijn buurtkerk.

Wordt vervolgd.

Judit

De vijf sola's

Kent u ze, de vijf sola's?
Of denkt u nu: "Sola wát?"
Na de Reformatie werd
de geloofsleer van de
protestanten samengevat
in vijf stellingen. In iedere
editie vertelt iemand wat
de vijf sola's voor hem of
haar betekenen.

'Ik ben net als een pot,
met barsten en stukken.
Maar er zit wel
een schat in.'

'Je hand ophouden maakt je rijker'

Vroom wil ze niet klinken. En die vijf sola's, dat zijn best "grote woorden".

Leerstellig, triomfantelijk misschien wel. Maar eerlijk is eerlijk, ze raken haar wel. Gonnie Heij uit Wageningen herkent veel van de sola's in haar eigen leven.

Sola fide

— alleen door geloof

"Ik vind het heel bevrijdend om me te realiseren dat ik aanvaard word zoals ik ben. Dat er van me gehouden wordt, ook als het niet lukt. Mijn belijdenistekst was: 'Wij hebben lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad.' Ik hoef niets te presteren of te bewijzen, en niet te zeggen: kijk mij eens goed leven. Ik hoef de geboden niet af te vinken, zoals die rijke jongeling uit de Bijbel. Als ik zou moeten kijken waar ik faal, en het zou daarvan afhangen, vergeet het dan maar. Paulus zegt: Hij is voor ons gestorven toen we nog zondaars waren. Natuurlijk zegt Christus in de Bijbel ook best scherpe dingen. Die corrigeren me en sporen me aan. Toen we nog in een flat woonden, las ik in de Bijbel die tekst over 'uw vriendelijkheid zij alle mensen bekend'. Ik dacht: ik begin maar eens met in de lift de mensen te groeten die ik tegenkom. Maar het is niet zo dat God zegt: als je je nu maar eerst goed gedraagt en doet wat Ik zeg, dan wil Ik erover nadenken of Ik je zal aanvaarden of niet."

Sola gratia

— alleen door genade

"Als iemand iets voor je doet wil je graag iets terugdoen, anders heb je het gevoel dat je bij die ander in het krijt staat. Het is moeilijk om te aanvaarden dat je zwak bent en hulpbehoevend. Maar Paulus zegt: juist als ik zwak ben, dan ben ik

machtig. Toen mijn man net overleden was - we hadden veel met elkaar meegemaakt - heb ik me echt gedragen gevoeld. Dat is ook genade. Je hebt zelf niets meer te bieden, je kunt alleen maar ontvangen. Je hand ophouden maakt je rijker, heb ik geleerd. Mensen zeggen tegen mij: wat ben je sterk. Maar de kracht in mij is niet van mezelf, maar van God. Ik ben net als een pot met barsten en stukken. Maar er zit wel een schat in. Na het overlijden van mijn man heb ik toch een rijke tijd gehad. Je krijgt een vrede die je verstand te boven gaat. Ik praat er niet graag over, het kan triomfantelijk overkomen. Als een schriftgeleerde, die mooie praatjes verkoopt. En waarvan Jezus zegt: doe maar als die arme tollenaar, ga naar je binnenkamer."

Sola scriptura

— alleen door de Schrift

"Als je in geloof wilt leven, gaat dat niet op je dikke duim. Het is ergens op gebaseerd. Het geloof is uit het gehoor, het aannemen van wat er in het Woord van God staat, je daardoor laten inspireren en leiden. De Heilige Geest wekt de dingen uit de Bijbel voor je tot leven. Hij is de adem die je van God krijgt, die je tot leven wekt. Ik lees elke dag in de Bijbel. Het kan een aansporing, iets troostends of iets bemoedigends zijn, of het geeft inzicht. Ik blijf er net zolang over nadenken tot ik denk: het raakt me, ik kan er wat mee. Dat doe ik al vijftig jaar zo. Vroeger hoorde je vaak na het eten: we moeten nog een stukje lezen. Zo van: dan hebben we

'Als je in geloof wilt leven,
gaat dat niet op je dikke duim'

onze plicht gedaan. Ik hoef
niet door het bijbellezen te
bewijzen dat ik geloof. Maar
juist omdat ik zwak ben, doe
ik het!"

Solus Christus — alleen Christus

"Wat mij de laatste tijd
erg treft, is dat Jezus dezelfde
ervaringen heeft gehad
als ieder mens. Van pijn,
afwijzing, moeite, zwakheid,
verleiding, verzoeking,
verdriet. Vroeger dacht ik:
het zal best moeilijk voor
Hem geweest zijn en het
zal best wel zeer gedaan
hebben, maar Hij had als
Zoon van God toch een
soort bonuskaart om het
wat makkelijker te maken,
Hij kreeg hulp van boven.
Maar ik ben er steeds meer
van overtuigd dat Hij net zo
van Gods kracht afhankelijk
was als ik dat ben. Toen
ik de uitslag kreeg dat ik
borstkanker had, las ik de
volgende dag Jesaja 53, waar
staat: 'Hij was vertrouwd met
ziekte.' Dat ontroerde me zo."

Soli Deo gloria — alle eer aan God

"Als het leven moeilijk is,
zou je graag willen dat God
tegen je zegt: hé, psst, jij bent
Mijn kind, Ik weet een route
om het donkere dal heen.
Maar nee, je gaat er dwars
doorheen. Juist daar wil God je
tot steun zijn. Juist als je jezelf
niet meer kan redden, heb je
God nodig. Maar het is niet zo
van: gooi er een kwartje in en
er komt genade uit.
Wij kunnen pijn en het
onvolkomene doorstaan omdat
Hij ons dezelfde kracht geeft
als waarmee Jezus uit de
dood opstond. God heeft de
regie. Hij staat aan het begin.
Hij schiep de wereld, Hij
wilde met mensen omgaan.
Je ziet in de Bijbel continu
een beweging van God naar
mensen toe. Door de profeten,
door Jezus. Hij gaf ze ook op
hun duvel als het niet goed
ging. Uiteindelijk stuurt Hij
Zijn Zoon. Ook daarin was
God de eerste en de laatste.
Hij stuurt, Hij voltooit, Zijn
koninkrijk zal komen." 🐾

Tekst: Auke Schouwstra | Foto's: Jaap Schuurman

Wie is Gonnie Heij?

Gonnie Heij (72 jaar) heeft
twee kinderen en woont
in Wageningen. Ze was
lerares Nederlands en
freelance redacteur bij de
Internationale Bijbelbond en
het tijdschrift *Eva*. Ze leeft
mee met de protestantse
Immanuëlgemeente in
Driebergen en coördineert
daar het ouderenpastoraat.
Toen ze negen jaar geleden
verhuisde naar Wageningen
wilde ze betrokken blijven bij
de gemeente in Driebergen,
waar ze al 23 jaar lid was. "Je
familie, want zo voelt het,
laat je niet zo makkelijk in
de steek", legt ze uit. "Ik heb
borstkanker gehad en ben
mijn eerste man aan kanker
verloren. Dan is het een zegen
om deel uit te maken van een
warme gemeenschap."

WIE RAAKTE IN ÉÉN DAG ALLES KWIJT?

NOACH

JOB

ONTDEK HET OP **DEBIJBEL.NL**

Vis met geurige kruiden

Koken in het groot

Stel, uw kerk organiseert een maaltijd voor 30 mensen. Of 50. Of 100. Wat komt er dan op tafel? Hoeveel aardappels moeten er worden geschild, hoeveel salade wordt er klaargemaakt? Het Straatpastoraat in Den Haag hakt vaker met dit bijltje, want daar schuiven elke week 120 daklozen aan voor een maaltijd en een viering. Afgelopen jaar gaf het Straatpastoraat een eigen kookboek uit, *Koken in het groot. Gezonde maaltijden uit de daklozenkeuken*. Vrijwilligers Carolyn Wiersum en Mariët Herlé delen veertig beproefde recepten uit alle windstreken, voor grote groepen.

Koken in het groot kost € 25,- (€ 2,50 is bestemd voor het werk van het Straatpastoraat). Te bestellen via lecturis.nl, ISBN: 978-94-6226-236-2. Meer informatie: straatpastoraatdenhaag.nl.

Koken voor de bijbelkring of voor een heel weeshuis, geen kerk zonder maaltijd. Deze heerlijke tilapia met brie en kruiden komt uit de keuken van het Straatpastoraat in Den Haag.

Bereiding

- 1 Fruit de uien in de olie, voeg de tomaten en de tomatenpuree erbij. Giet er zoveel water bij tot de hoeveelheid verdubbeld is. Roer tot een gladde massa en voeg peper en zout toe. Laat het een halfuurtje zachtjes inkoken zonder deksel tot de saus zo dik is als vla. Verwarm ondertussen de oven voor op 200°C.
- 2 Schep een laag tomatensaus in de ovenschalen en leg de visfilets erop. Bestrooi met zout en peper, knoflook, basilicum en dragon. Leg er een dun laagje plakjes brie op.
- 3 Herhaal dit laagje voor laagje in dezelfde volgorde: saus, vis, kruiden en brie. Eindig met een laag brie en giet dan de room erover.
- 4 Bak 25 minuten in de voorverwarmde oven.

Lekker met bijvoorbeeld gestoomde prei en wortel.

Tilapia

Een recept met tilapia in het eerste nummer van *Petrus* - dat is niet zomaar. Toen de discipel Petrus nog viste, moet hij ook tilapia gevangen hebben. Deze zoetwatervis komt van oorsprong uit Afrika, maar komt ook voor in het meer van Galilea (of Tiberias). Rond dit meer spelen zich diverse verhalen uit de Bijbel af: hier viste Petrus toen Jezus hem riep, hier deelde Jezus vijf broden en twee vissen met wie geen eten bij zich hadden, hier liep Hij over het water en hier sprak Hij grote groepen mensen toe.

Ingrediënten voor 4 personen

11 el tomatenpuree
4 dl gepelde tomaten in blik
1 grote ui, fijngehakt
2 el zonnebloemolie
800 g tilapiafilet (of pangasiusfilet)
280 g brie, in dunne plakjes gesneden
7 tenen gehakte knoflook (evt. diepvries)
4 gram gedroogde dragon
4 gram gedroogde basilicum
60 ml slagroom
Peper en zout naar smaak
Ovenschaal

Ingrediënten voor 30 personen

1 l tomatenpuree
3 l gepelde tomaten in blik
1 kg uien, fijngehakt
150 ml zonnebloemolie
6 kg tilapiafilet (of pangasiusfilet)
2 kg brie, in dunne plakjes gesneden
300 g gehakte knoflook (evt. diepvries)
30 g gedroogde dragon
30 g gedroogde basilicum
500 ml slagroom
Peper en zout naar smaak
Een of meerdere ovenschalen

Ingrediënten voor 50 personen

2 l tomatenpuree
5 l gepelde tomaten in blik
1,5 kg uien, fijngehakt
250 ml zonnebloemolie
10 kg tilapiafilet (of pangasiusfilet)
3,5 kg brie, in dunne plakjes gesneden
500 g gehakte knoflook (evt. diepvries)
50 g gedroogde dragon
50 g gedroogde basilicum
750 ml slagroom
Peper en zout naar smaak
Een of meerdere ovenschalen

‘Ik ben weer in mezelf gaan geloven’

Ze wist niks over geloven en was bang dat iedereen in de kerk haar aan zou staren. Maar ze vond er juist liefde en rust. Nu praat Wietske Manshanden uit Wommels zelf met jongeren over geloof.

“Jarenlang ging het niet goed met me. De dood van mijn moeder kon ik niet goed verwerken, de drank bracht troost. Op een dag, voor het slapengaan, voelde ik vanuit het niets een warm gevoel vanbinnen. Ik realiseerde me: ‘Ik moet stoppen, anders komt het niet goed ...’ Het was alsof ik iets van God voelde. Ik had een informatieboekje van de kerk en nam contact op met de dominee. Die zei dat ze mij wel kon gebruiken. Daar moest ik wel even over nadenken, hoor. Ik wist niks van het geloof! Ik ben toen een soort spoedcursus geloven gaan volgen. Ook ging ik hand- en spandiensten voor de kerk doen. Ik schonk bijvoorbeeld thee en limonade voor de jongeren als ze catechisatie hadden. Soms ging ik er dan ook bij zitten, dan deed ik mee. Na een jaar vroeg onze dominee of ik samen met haar de jeugd wilde begeleiden. Toen ben ik zelf catechese gaan geven. Ik ging nog niet naar de kerk omdat ik de drempel heel hoog vond. Ik was bang dat iedereen zich om zou draaien in de banken als ik de kerk in zou komen. Een andere begeleider van catechese is toen met me meegegaan. Daardoor werd de drempel lager. Ik heb ervaren dat ik juist met liefde behandeld werd. In de kerk vind ik rust. De kerk geeft me geborgenheid.”

Sceptische blik

“Ik doe nu ook de tienerclub en de kindernevendienst. Soms zeggen jongeren tegen mij: ‘Maar we geloven helemaal niet.’ Dan zeg ik: ‘Ik eerst ook niet, maar ik heb het vanbinnen gevoeld.’ Sommigen kijken je dan sceptisch aan, zo van: het zal wel. Dan zeg ik dat ze het misschien zélf moeten voelen. We bidden weleens in stilte, die stilte doet heel wat. Ik voel dan dat sommige jongeren het geloof in zich hebben en willen omarmen. Ze zeggen dat ze de nabijheid van God voelen. Nog niet zo heel lang geleden ben ik zelf gedoopt en heb ik belijdenis gedaan. Door het geloof in God ben ik weer in mezelf gaan geloven. Ik laat weer andere mensen toe. Thuis snappen ze er niets van. Ze zeggen dat als er een God zou zijn, Hij me niet al die ellende zou hebben laten meemaken. Maar ik denk: Hij heeft me er juist uit gehaald. Er is niets wat ik liever aan jongeren mee wil geven dan dát.” 🐦

Tekst: Dirk-Jan Bierenbroodspot | Foto: Eize Wiersma

Boekje

Het verhaal van Wietske staat ook in het boekje *Ik ben geliefd*, een uitgave van Jong Protestant (JOP). Dit boekje staat boordevol geloofsverhalen van jongeren en kinderen, en verhalen over jeugdwerk. Bovendien staan er waardevolle tips in voor een goed gesprek over geloven met kinderen en jongeren. Benieuwd naar meer? Bestel het boekje dan gratis via jop.nl/geliefd.

Onder de toga

Wij vroegen predikant Janneke Nijboer wat zij onder haar toga draagt.

Hoe komt u aan de toga?

“Mijn toga heb ik gekregen van mijn echtgenoot toen ik 12,5 jaar predikant was. Ik had er toen al een en die was aan het verslijten. Mijn man vond het leuk om een nieuwe aan mij te geven, het staat ook in de kraag geborduurd. Dat is eigenlijk wel geheim, want niemand kan het zien. Ik ben er heel blij mee, want er zit een gouddraadje in. Daardoor komt hij altijd mooi over.”

Waarom draagt u een toga?

“Het helpt me om in mijn rol te stappen en de liturgie te doen. Ik vind het ook mooi, gebaren komen anders uit. Dat helpt de liturgie. De kleur wit verwijst naar de doop, daardoor is hij minder afstandelijk dan een zwarte toga. Ik ben geen afstandelijke geleerde, maar ik sta dicht bij de mensen in de kerk, want net als zij ben ik gedoopt.”

Wat draagt u onder uw toga?

“Ik draag gewoon mijn ‘zondagse’, dagelijkse kleding onder de toga. Dus dat is maar net wat ik aan heb. Wel liever een broek dan een jurk, dat staat beter, en wat plattere schoenen, die niet te hard tikken. Ik had laatst een dienst, een kinderdienst en daar waren ook mensen die niet zo vaak in de kerk komen. Mijn dochter zat toevallig in de kerk en die hoorde iemand zeggen ‘Oh, die dominee, die heeft rode hakjes onder haar toga!’ Dat is gewoon grappig. Dan heb je een toga aan en denk je dat men het er niet over heeft hoe ik eruit zie, maar die hakjes vallen dan wel op. Ik houd er ook wel van om daar een beetje mee te spelen.” 🐦

Ds. Janneke Nijboer is als missionair predikant verbonden aan Noordwijk en internetkerk Mijnkerk.nl.

beter uit

Samen beleven, samen geloven
Ook op vakantie
Alle leeftijden | Singles | Jongeren

- o Dé grootste christelijke reisorganisatie
- o Groepsreizen met individuele vrijheid
- o Voor iedere leeftijd en interesse

- o Respect voor de zondagsrust
- o De beste prijs-kwaliteitverhouding
- o Dé Israël specialist

BOEK
NU SNEL!

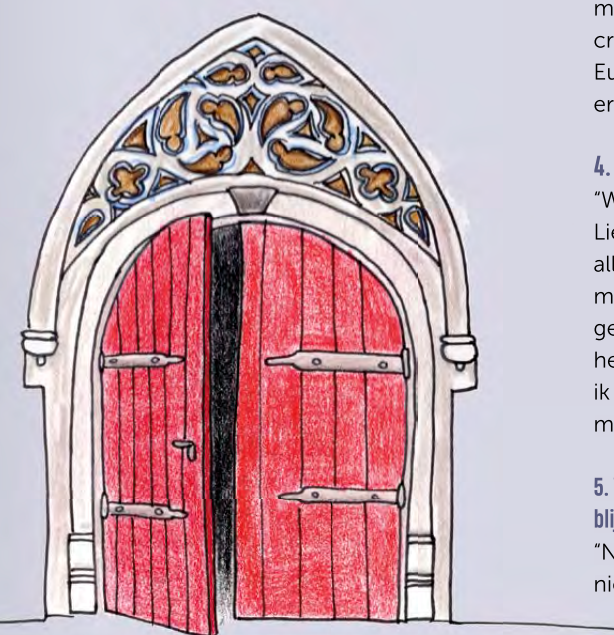
beter uit

Kijk voor ons complete reisaanbod op www.beter-uit.nl of bel 088 31 005 00

De stille aanbieder

Door heel Nederland zijn Petrus- en Pieterskerken. Wat gebeurt daar op zondag? De stille aanbieder, een jongere van 17 jaar, bezoekt onaangekondigd en anoniem een dienst.

Op een mooie zondagochtend eind 2017 ging de stille aanbieder naar een dienst in de Petruskerk in Woerden, een van de kerken van de hervormde gemeente.

De stille aanbieder in de Petruskerk in Woerden

1. Zat de kerk vol?

"Voor driekwart, er zaten ongeveer 300 mensen in de kerk."

2. Waren er veel jongeren?

"Bijna niet, naast mijzelf een stuk of drie. De meeste mensen waren 55+. Er waren wel kinderen in de basisschoolleeftijd."

3. Waar ging de preek over? Was hij te volgen?

"Ja, het thema was 'Onze burcht is de God van Jakob', naar aanleiding van Psalm 46. De dominee vergeleek onze tijd met die van Luther: het is een cruciale en verwarrende tijd in Europa. Brexit, Catalonië, wat staat er allemaal te gebeuren?"

4. Wat vond je van de muziek?

"We zongen uit het nieuwe Liedboek. De liederen pasten allemaal bij het thema. Het viel me op dat er maar één psalm gezongen werd. In bijna alle hervormde gemeenten waar ik geweest ben, werden alleen maar psalmen gezongen."

5. Was er iets wat je raakte, ontroerde, blij of enthousiast maakte?

"Niet in het bijzonder, ik werd er niet happy clappy van. Het was

leuk dat je bij aankomst welkom werd geheten en dat de dominee iedereen na afloop een hand gaf."

6. Was er iets wat je vreselijk vond?

"Nee."

7. Wat viel je het meeste op aan de dienst?

"Dat er zo weinig jeugd was. Ik vond de kerk namelijk best modern. Misschien gaan de jongeren naar de avonddienst."

8. Wat gebeurde er na de dienst?

"De dominee en de ouderling van dienst wensten iedereen bij de uitgang een fijne zondag. Ik vond het een mooi gebaar dat we allemaal een hand kregen. Ook stonden veel mensen met elkaar na te praten buiten de kerk. Dat kwam gezellig over."

9. Zou je je vrienden meenemen naar deze kerk?

"Nee, ik vind het leuk om met een grote groep vrienden te gaan en daarna gezellig na te praten. Maar hier zitten helemaal geen jongeren van mijn leeftijd."

10. Heb je tips voor deze gemeente?

"Niet echt."

Mensen in armoede blijken vaak te weinig geld te hebben om een goede maaltijd op tafel te zetten. In Almere runnen dertien kerken daarom samen een sociale supermarkt.

Geen geld, toch boodschappen

Jolanda: "Toen het bedrijf van mijn man failliet ging, verloren we alles. Gelukkig konden we hier boodschappen doen. Het is heel prettig dat je hier zelf kunt kiezen wat je koopt, maar vooral dat je goed behandeld wordt. Er is niemand die je veroordeelt."

Peter Mons, diaconaal werker en directeur van de supermarkt: "Voorheen deelden we voedselpakketten uit. Maar toen hadden mensen geen regie over wat ze aten. Hier kunnen ze zelf hun boodschappen uitkiezen. Zo blijven ze bovendien prijsbewust. Je ziet ze rekenen in de winkel." Het doel is dat deze mensen zichzelf uiteindelijk weer kunnen redden. Daarom krijgen ze ook begeleiding bij financiële zaken.

Irene kwam na een scheiding in de bijstand. "Ik moet mijn drie tieners voortdurend dingen ontzeggen: een vakantie, een dagje uit. Bij de sociale supermarkt koop ik verse producten, groenten in blik, soms vlees, en altijd frisdrank of chocomel: daar doe ik mijn kinderen een groot plezier mee. Als dit er niet zou zijn, zou ik in zak en as zitten."

Tijdens de 40dagentijd zamelt Kerk in Actie geld in voor onder andere de sociale supermarkt in Almere. De 40dagentijd duurt van 14 februari tot en met 31 maart. Meedoen? Kijk op kerkinactie.nl/40dagentijd. Of bestel de kalender vol gebeden, gedichten, korte meditatie, filmtips opp webwinkel.pkn.nl/veertigdagentijd.

De sociale supermarkt in cijfers

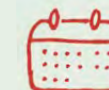
3.095 gezinnen in 2016

150 vrijwilligers

€ 100,- per maand (gezin met twee kinderen)

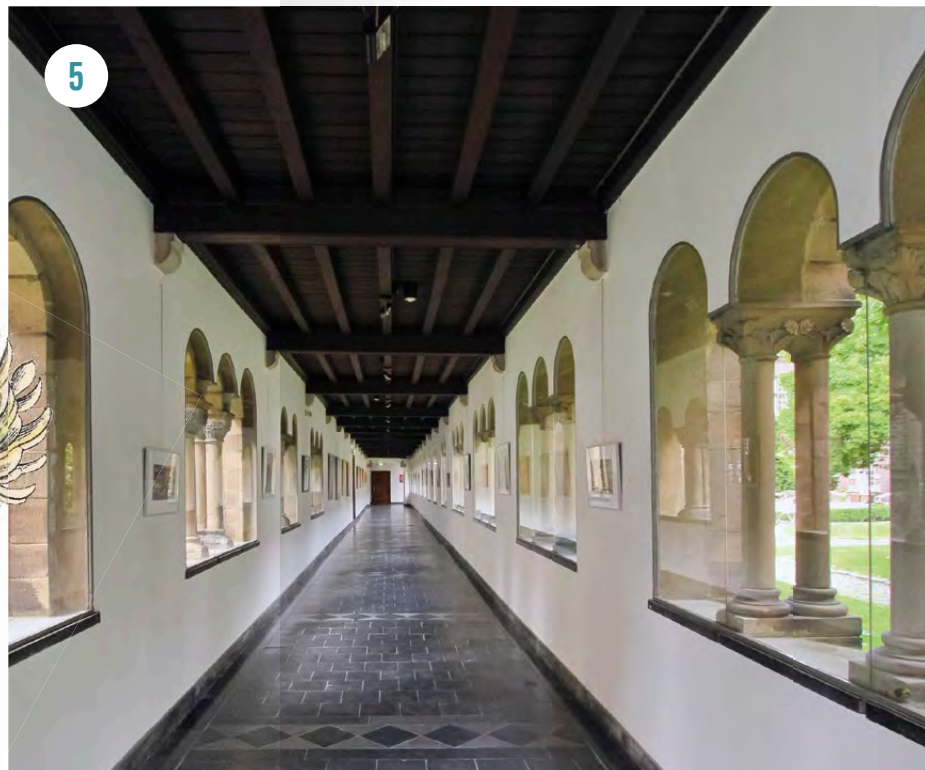
Sinds 2012

13 kerken in Almere

Overnachten

5

1

Westerkerkje, Steggerda

Vroeger was dit kerkje in Friesland het allerkleinste van Nederland, nu kunnen er vier personen overnachten - temidden van bos, hei en grasland. Een ideale plek voor rustzoekers, schrijvers en mensen die kunnen genieten van een ouderwets goed gesprek tijdens de afwas.

» westerkerkje.nl

2

Bed & Breakfast De Kleine Antonius, Zeerijp

Een unieke slaapervaring in Zeerijp in Groningen: overnachten in een heus kerkorgel. 's Morgens lekker ontbijten naast de houtkachel in de kerkzaal.

» dekleineantonius.nl

3

Guesthouse St. Michael, Dennenburg

Slapen in een romaans 11e-eeuws kerkje, dat kan in het Brabantse Dennenburg: waar vroeger het altaar stond, staat nu een hemelbed. De grote tuin van 2000 m2 biedt een prachtig uitzicht over de omringende weilanden.

» guesthousestmichael.com

4

Bed & Breakfast Pastorie Marie, Oudeschild

Ooit heette deze pastorie de Pastorie van de Heilige Martinus. Nu is de woning naast de St. Martinuskerk op Texel een thuishaven voor eilandbezoekers. Vanuit de pastorie kijkt u uit over de Waddenzee.

» pastoriemarie.nl

5

Abdij Rolduc, Kerkrade

Slenteren door de oude kruisgangen van het oudste en grootste abdijcomplex van de Benelux: dat kan in het Limburgse Kerkrade. Abdij Rolduc is meer dan 900 jaar oud en heeft maar liefst 160 gastenkamers. Een historische rondleiding behoort tot de mogelijkheden.

» rolduc.com

6

Bed & Breakfast 'Het Kerkje van Etersheim, Oosthuizen

Midden in het Noord-Hollandse landschap ligt het kerkje van Etersheim, waarin een bed & breakfast is gevestigd met uitzicht over het Markermeer. U bent welkom om 's avonds met het gastgezin mee te eten.

» hetkerkjevanetersheim.nl

7

Bed & Breakfast Sint Anna, Yerseke

De huidige eigenaars van de voormalige rooms-katholieke Annakerk in Yerseke, Zeeland, hebben de naam in ere gehouden. Gasten loven de gastvrije ontvangst, de rustige sfeer en het royale ontbijt.

» sintanna.com

3

1

6

Hoe kerken in Pakistan een teken van hoop zijn

‘Wees zélf de verandering’

Het begint vaak klein. Een glas water dat een moslim weigert te geven aan een christen, de verplichting om koranverzen te reciteren op school. Maar het kan zomaar omslaan in geweld en doodslag. Christenen in Pakistan staan onder grote druk, maar laten zich niet ontmoedigen. Ze werken zelf aan verandering.

Wie niet beter weet, denkt aan Pakistan als islamitisch land. En dat klopt ook, maar van de 190 miljoen inwoners is ongeveer 1,8 procent christen. Zij krijgen vaak te maken met onverdraagzaamheid of discriminatie. Veel christenen verkeren bovendien in een kwetsbare positie omdat ze dalits zijn, ‘onaanraakbaren’. Zij staan het laagst op de ladder van het kastenstelsel en behoren tot de arme onderlaag van de samenleving.

Feestvieren

De christelijke docente Rubina noemt een voorbeeld van een dagelijks voorval waar christenen mee te maken kunnen krijgen: “Als het ramadan is, krijgen we vaak geen toestemming om te eten. Ook mogen we geen harde muziek draaien of feestvieren, dus niemand kan trouwen tijdens de ramadan.” Christenen respecteren de wetten van moslims, maar

“omgekeerd gebeurt dat niet”, zegt ze. “De leiders denken alleen aan de belangen van moslims. Waarom eigenlijk? Christenen zijn net zo goed onderdeel van Pakistan als moslims.”

Godslastering

De allerergste vorm van discriminatie zijn de blasfemiewetten, stelt

zondebok gemaakt. Ook is er een ervaring gaande van religieus extremisme in het land. Het aantal extremisten is weliswaar klein, maar samen hebben ze wel grote invloed. De blasfemiewetten en het extremisme en geweld hebben veel christenen bang gemaakt, merkt Nayyar. “De christelijke gemeenschap voelt zich gekwetst en aangevallen als

‘Er is veel haat, maar niet alles is verloren’

dr. Nayyar, moslim en mensenrechtenactivist. Wie verdacht wordt van godslastering, kan gestraft worden. “Christelijke wijken zijn doorzocht en afgebrand, mensen zijn in de gevangenis gegooit, levend in brand gestoken, gelyocht, vermoord of ter dood veroordeeld. Allemaal vanwege vermeende godslastering.” Meestal wordt de wet misbruikt om er persoonlijk beter van te worden, legt Nayyar uit: “Iemand die bijvoorbeeld met zijn buurman in de clinch ligt, hoeft hem alleen maar te beschuldigen van blasfemie.” Bij onrust en spanningen in het land - zelfs als die over een heel ander onderwerp gaan - worden christenen heel makkelijk tot slachtoffer en

zoiets gebeurt. Mensen zijn bang dat het opnieuw gebeurt.”

Goede relatie

Maar de kerk laat zich niet ontmoedigen, daar is Noman Sajjad heel duidelijk over. Hij is medewerker van de Vredesafdeling van de Kerk van Pakistan, de grootste kerk in het land. “Er is veel haat en intolerantie, maar niet alles is verloren.” Zijn kerk wil juist dat mensen van verschillende geloven elkaar beter gaan begrijpen en gaan samenwerken. “Voor ons als christenen is het extreem belangrijk om een goede relatie te onderhouden met onze burens.” De Vredesafdeling organiseert daarom activiteiten voor mensen van verschillende religies. Ze sporten met elkaar,

maken samen muziek, gaan in debat, en bezoeken religieuze plekken zoals een kerk, een sikhtempel of een moskee. Ook religieuze leiders kijken over hun muurtjes heen. In het bisdom Raiwind ontmoeten ze elkaar bijvoorbeeld regelmatig. Ze eten samen, bidden samen en bezoeken soms samen plekken waar een conflict gaande is. Op allerlei manieren wil de kerk in Pakistan zo een brug bouwen. Sajjad: “Voor mij geldt net als voor iedereen: ik wil de verandering zijn die ik wens te zien in Pakistan en in de wereld.”

In verband met de privacy worden van een aantal geïnterviewden alleen de voornamen vermeld.

Gratis boek!

Meer lezen over de kerk in Pakistan? Vraag dan het boekje Mensen van hoop aan. Hierin vertellen christenen en kerkleiders voor welke uitdagingen zij staan én hoe zij werken aan de toekomst van hun land. Een sterk en hoopvol verhaal. Eerder gaf Kerk in Actie al een boekje uit over christenen in het Midden-Oosten. Beide boekjes kunt u gratis aanvragen via kerkinactie.nl/webwinkel.

Ik & mijn muziek

Geen kerk zonder muziek. Wat luisteren mensen graag, zowel op zondag als thuis?

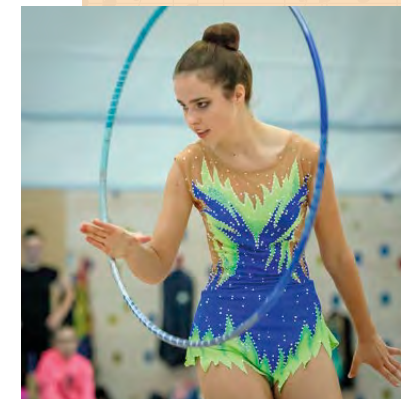
‘Ik hou wel van dat zware’

Ze houdt het meest van rustige muziek, maar in de kerk mag het wel een beetje zwaar zijn. In het leven van Floor Streutker (18), lid van de protestantse wijkgemeente Bethlehemkerk in Hilversum, speelt muziek een belangrijke rol.

Vanaf haar zevende jaar doet ze aan ritmische gymnastiek, een sport waarbij het erom gaat de lenigheid van je lichaam te laten zien in een uitvoering op muziek.

Floor zit bij de selectie en traint drie keer in de week. “Ik ben van mezelf niet zo lenig, ik moet dus hard werken.” Ze hoeft niet de beste te worden. Leuker vindt ze het om iemand anders te coachen, daarom geeft ze zelf ook les. Haar keuze om fysiotherapie te studeren aan de Hogeschool Utrecht past daar goed bij.

Floor oefent met vier attributen: knotsen, linten, ballen en hoepels. “Toen ik jong was, stonden de oefeningen en de muziek altijd vast. Het waren heel sierlijke oefeningen, meestal op klassieke muziek. Nu denk ik zelf mee over de oefeningen en kies ik vaak mijn eigen muziek. Dat kan popmuziek zijn, maar meestal is het wat anders. Ik hou meer van heel rustige muziek, een beetje jazzy.” Die muziek vindt ze vaak als ze wedstrijden van topsporters in de ritmische gymnastiek bekijkt. “Ik sla de muziek dan op mijn computer op en maak er mijn eigen muziekje van, je kunt daar een beetje mee spelen.”

Als het om muziek in de kerk gaat, kan Floor het kerkorgel erg waarderen. “Ik vind het orgel mooi, net zoals ik zingen onder begeleiding van het orgel mooi vind. Het is soms misschien wat zwaar, maar dat mag van mij wel. Ik vind dat passen bij de kerk. Af en toe iets anders lijkt me prima, maar ik hoef geen wekelijks afwisseling. Voor mij geen drumstel in de kerk.”

#KERK

Dit schreef u op Twitter, Facebook of elders online, over de kerk.

@DirkdeBree “De hoogste tijd dat iedere kerk een ouderling of diaken duurzaamheid aanstelt!”
@Berkheij “Met collecteren voor ‘college van kerkrentmeesters’ - of nog erger: ‘de kerkvoogdij’ - zit je ernaast. Al beter: ‘voor het werk van de kerk.’” **@GerlofWiersma** “Ook vanmorgen (kerk-school-gezinsdienst) in Jistrum was God zichtbaar aan het werk.” **@NMRKR3228VAN** “Geloof zit in je hart. Dat is God. Ik loop de kerkdeur niet plat. Maar volg mijn hart.” **@totaleovergave** “Kerk is geen badwater van Bethesda, maar markt van vrije genade!” **@RomyHugens** “Sommige mensen vergeten dat het geloof gaat om jouw persoonlijke relatie met God en niet om: ‘Ik ben vorige zondag naar de kerk geweest.’” **@altijdzondag** “Voor wie is de muziek (in de kerk) bedoeld. Voor God (eer) of voor jou/mij/ons?” **@carlavdvlst** “Yes. 40 Groene kerken erbij in een jaar. Terechte aandacht voor kerken die geloven in delen.” **@DirkdeBree** “Het verschil tussen mensen binnen en buiten de kerk is niet zo groot. We zoeken in het leven allemaal naar het goede, geluk, schoonheid en liefde.” **Martijn** “Omdat de Protestantse Kerk in Nederland meestal erg wit is, is het fantastisch dat onder de hoede van de protestantse kerk Amsterdam een pioniersplek van start gaat voor Arabische mensen.” **@kerkinwirdum** “Het kerkelijk seizoen in Wirdum begon met een kerkdienst en ... samen eten.” **@domineemarien** “Vanavond tijdens jeugddienst (thema: ‘IS-terrorist in de kerk’) in rol van Paulus gekropen, die vanuit de hemel terugblijkt op zijn bekering.” **@Bronkerk** “Kind leest voor in dienst: Maak je geen zorgen over morgen. Vertrouw erop dat God voor je zal zorgen (Matteüs 6:24-34, Bijbel in Gewone Taal).”

@oosterkerk023 “Voor wie de smaak te pakken

heeft gekregen op Burendag in de Oosterkerk:

Breien voor de Buurt gaat de buurt door!”

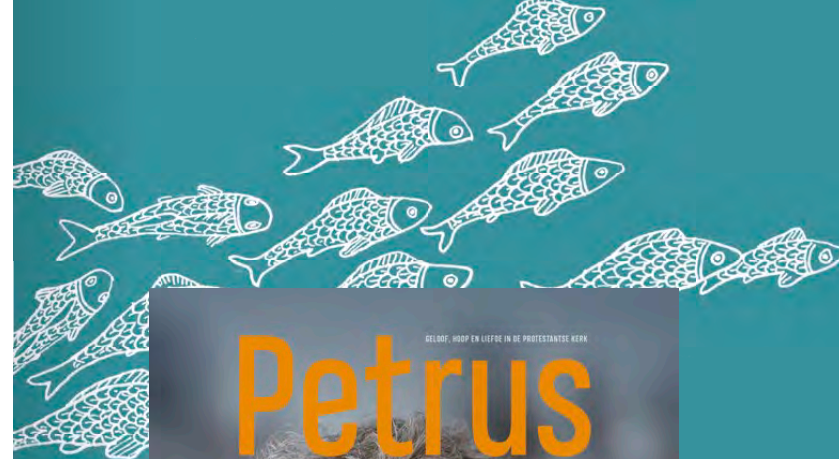
@dsHoltslag “Wat een geweldige kerkdienst gehad met en voor mensen met een verstandelijke beperking.”

@dsjoris “Binnenkort niemand meer veilig, waar water is kan ik je dopen! Geen excuus meer! ;-) Bezig met dooptraining bij de Protestantse

Kerk en het Evangelisch Werkverband.” **@nicovansplunter** “Funny! Ik doe de protestantentest op protestantsekerk.nl, en wat blijkt? Ik lijk op Martin Luther King.”

“God is overal en is geen lid van een kerk.”

@Uitvaartpastor

Word gratis abonnee!

Wilt u Petrus voortaan gratis in uw brievenbus? Of wilt u een of meerdere nummers aanvragen voor uzelf of voor een ander? Meld u dan aan op petrusmagazine.nl.

Colofon

Petrus is een uitgave van de Protestantse Kerk in Nederland. In het magazine staan persoonlijke en inspirerende verhalen over hoe samen kerkzijn mensen troost, steun en zin geeft. Eerlijke verhalen over geloof, hoop en liefde. Soms ontroerend, soms vol twijfel en gebrek, maar altijd puur en menselijk.

Redactie

Marusja Aangeenbrug (hoofredacteur), Bas Popkema (eindredacteur), Janet van Dijk, Jedidja Harthoorn, Jelske de Kuiper

@petrus@protestantsekerk.nl

petrusmagazine.nl

Aan dit nummer werkten verder mee:

Dirk-Jan Bierenbroodspot, Maarten Boersema, Kees Havermans, Jelle Hellenga, Gerritjan Huinink, Judit, Miranda Ockerse, Johannes Odé, Heleen Platschorre, Xander de Rooij, Rebecca Schoon, Auke Schouwstra, Jaap Schuurman, Ton Stanowicki, Maurits van Stuijvenberg, Bart Treuren, Sjaak Verboom, Jan Verhage, Marieke Viergever, Freek Visser, Paul Visser, Rob Visser, Leonard Walpot, Eize Wiersma, en ‘de stille aanbieder’

Vormgeving

Redmatters redmatters.com

Druk

HaboDaCosta, Vianen

Administratie

Om een gratis abonnement af te sluiten of een adreswijziging door te geven, mail naar: abonnement@petrusmagazine.nl.

Deze uitgave is mede tot stand gekomen dankzij de samenwerking met de Hemmense Zendingsstichting.

Protestantse Kerk